

4

A. C.
VINDEMIA JURIS,
SIVE
DISSERTATIO JURIDICA,
DE
VINO,

Oder:

Son dem Seine,
QUAM
MAGNIFICI JCTORUM ORDINIS INDULTU,
SUB PRAESIDIO

DN. JOANNIS STRAUCHII,
JCTI ET ANTECESSORIS FAMIGERATISSIMI, SERENIS-
SIMORUM DUCUM SAX. UT ET CELSISSIMI PRINCIPIS, DOMINI FERDINANDI
ALBERTI DUCIS BRUNSUICENSIS AC LUNEBURGENSIS ETC. CONSILIARII EMI-
NENTISSIMI, FACULTATIS JURIDICAE H.T. SENIORIS, CURIAE PRO-
VINCIALIS ATQUE SCABINATUS ADSESSORIS GRA-
VISSIMI ETC.

Dn. Patroni ac Preceptoris etatem devenerandi,

PUBLICAE DISQVISITIONI EXPOΝIT

CHRISTOPH. ALBERTUS Steininger,

RATISPON. AUG.

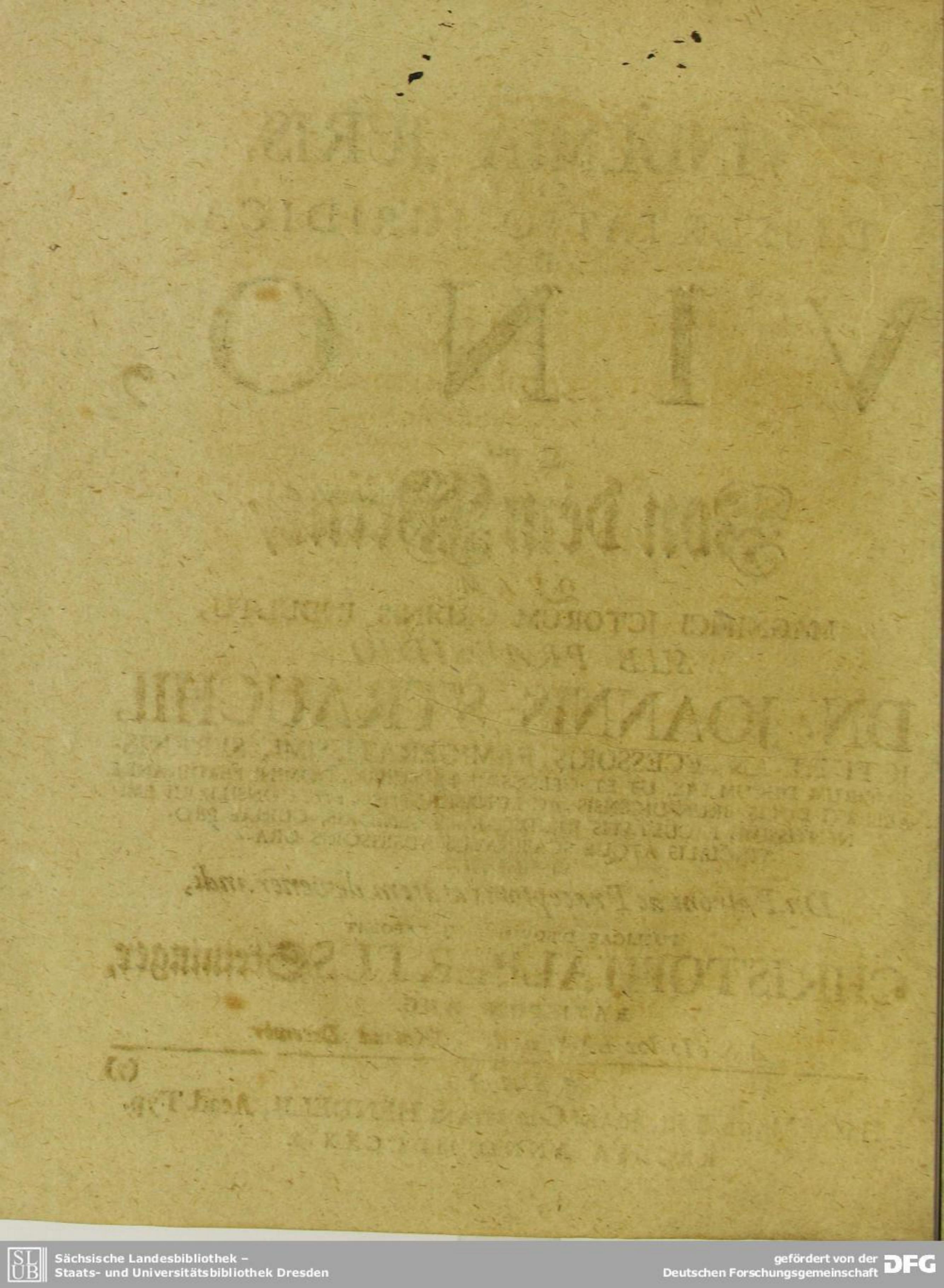
A. S. c Ic Ic LXX. a. d. Kalend. Decembr.

JENA E.

(7)

Diss. jur. civ. AGD. Litt. JOAN. CHRISTIANI HENDELII, Acad. Typ.
RECUSA ANNO MDCCXXII.

552,8

PROOEMIUM.

Quanta veteribus olim circā vi-
num cura, quantum studium, vel ex il-
lo Horatii lib. i. od. 18. liquet, ubi ita infit:
*Nullam, Vare, sacrâ vite prius severis ar-
borem &c.*

Vetus illud: πεπάντα μέν αὐτελος &c. ceu credibile est, imi-
tatus. Præceptum profecto omni observantia dignum. So-
le & sale, communiter quidem circumfertur, sed per me
addas tertium, & vino nihil utilius. Non lubet jam in
laudes ipsi⁹ ire, utut tam sacra quam profana abunde sup-
peditarent, solum Venusinum ulterius audire placet:

*Siccis omnia nam dura Deus proposuit: neque
Mordaces aliter diffugiunt folicitudines.*

Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat?

Et alibi amphoram vinariam sic compellat:

*Tu spem reducis mentibus anxiis,
Viresque, & addis cornua pauperi:*

*Post te nec iratos trementi
Regum apices neque militum arma.*

De alio ejus effectu gloriantur communiter Poetæ, vide-
licet: *Ille liquor docuit voces inflectere cantu,*

Movit & certos nescia verba sonos.

Ovidius: *---* nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt.

Unde etiam vetus Poëta Nirates vinum Poëtarum e-
quum appellavit græco epigrammate:

Οὐ γάρ ποι ξαρίεντο μέγας πέλει ἵστωθεν αἰδώ,
τὸ δέ τοι πίνων καλὸν γε τέκοις ἐπίθετο.

Quod ita vertit Mich. Piccartus obs. hist. pol. Dec. 15. 3.

Vinum equus est lepido promptus veloxque Poëta,
Potus aquæ haud quicquam parturit egregii.

Non pigebit adscribere Joh. Cæl. Megapolitani duo epi-
grammata, exquisitæ elegantiæ, ejusdem fere sensus:

*O vini ambrosias laudes! ego munera vini
Oscular; ipse bibat, qui mibi laudat aquam.
Si vinum desit, nil vena poëtica profit,
Da vinum & venam vatibus, alme Deus!*

Alterum!

*Aonio fas est ex fonte bibisse Poëtam,
Nobis vina magis quam sitiuntur aquæ.
A meliori posse meliorem spero Poëtam,
Docta magis scribit, qui meliora bilit.*

Sed hæc quidem tanti non sunt, cur vinum tantopere extollamus; longe præstantius est, quod fomes quidam sit atque incitabulum ingenii virtutisque, ut Cretensis ille apud Gellium ja&titabat Noct. Att. l. 15. c. 1. Et pulchre iterum Flaccus:

Narratur & prisci Catonis.

Sepe mero caluisse virtus.

Quamvis de Catone illo Majore verum esse, constanter quidam pernegerint. At quorsum hæc? an ut bibulis & vinosis spongiis, quorum *τὸ γὰρ ζῆν μῆτι ἔστιν πίνειν*, ut Antiphanes dicebat, patrocinemur? minime gentium. Scimus, vinum omnium malorum metropolim, flagellum cerebri, mortem memoriæ, stimulum libidinum, carnificinam articulorum, & nescio quid non indigitari. Nec non abnui-

abnuimus. Ut enim ipsis qui grandes, tam corporis quam animi morborum catervas (*Vid. Anton. Danti Offerv. divers. hist. l. 3. off. 2. contr. igolos. Cœl. Rhodig. lect. ant. lib. 28. c. 28. § 31.*) eidem adscribunt, hac in parte credamus, experientia cogit, dummodo hoc nobis detur, ea omnia non tam ex vini bibitione quam immoderata ingurgitatione promanare. Illud vero cum præstantissimis quibusq; pharmacis commune habet, quæ si ultra modum sumferis, præsentissimo erunt exitio. Per me igitur vino interdicant Græci suis nutricibus & pueris, Romani fœminis, Clericis Pontifices, Muhamedanus in universum Alcoranus; ego quidem, & mecum qui non prorsus abstemius est, modicum vini usum, ad exultationem animæ, ut Salomon ait, procreatum, neutiquam spernam. Qui propter temulentorum incompositum malignumque animum, reprobandum esse vinum, ejusque oblectamentum aversandum dicit; næ ille propter perversum usum, rem per se non perversam suggillat. Leonis sunt verba *Nov. 65. pr.* in quibus sifto, ne extra oleas vagari videar, si prius monuero, me tædiosis Etymologicis evolutionibus nequaquam immoraturum, sed ipsum potius naturæ ordinem, eumque talem, qualis ex ll. hinc inde erui potest, observaturum.

RACEMATIO I.

VINEA.
^{D E}

PALMES I.

VIndemiaturo igitur omnium primo de loco circumspiciendum erit; Is est Vinea. † Varia autem sunt quæ de vineis proponuntur, quæ breviter potius attingere quam longis ambagibus expedire ani-

A 3

mus

2 mus est. Primum quod† disquirendum suscipiemus, erit species, quæ continetur in pr. l. 13. ff. de S. P. R. & est talis: *Est mihi vinea, ratione cuius servitutem vicini prædii acquisivi. Sublatis dein vineis, queritur an servitus duret?* Et respondeatur quod sic, cum servitus ad solum magis quam ad superficiem spectet: *Quod si tamen aliter actum erit, dabitur exceptio doli mali.* Aliter† singit Glossa: *Habeo magnum agrum, qui in parte est vinea &c. Sed cur magnum? cur in parte tantum vineam?* Vix opus est hac additione. 3 4 Subjectum† in hac quæstione est vinea, seu aliis quidam fundus. Quid sit vinea vel vinetum §. manifestus 7. de obl. q. ex del. nasc. cuivis constat, fundus videlicet in quo vites plantantur: Figurate tamen pro ipsis interdum vitibus accipi, docet textus noster in verbis: Ideo sublatis vineis & §. 38. 7. de R. D. l. 61. ff Loc. l. quid tamen. 10. §. 4. ff. q. m. usus fr. am. Quale loquendi genus per quam multis exemplis confirmat gl. h. Ipse enim fundus neque aufertur, neque demoritur. Ubi monet Accurs. proficere† hæc scire eo in casu, ubi colonus certam partem fructuum vineæ domino singulis annis præstandam promiserit; non enim tantum vitium, sed totius terræ vineatae, ut Bartol. loquitur, & proinde arborum quoque fructus pro parte præstabat. Nam contractus de re principali initus ad accessorium porrigitur l. nomen 34. pr. de Leg. 3. l. inter sacerum. 26. §. 2. 6 ff. de pact. dot. Prædicatum† est duratio servitutis etiam sublatis vineis. Verum enim vero dubitare† posses de veritate hujus assertionis, quoniam mutatio prædii ipso jure servitutem tollit, ut patet ex l. seqq. 14. b. & l. 24. ff. q. m. usus fr. am. Jam vero sublatis vineis, prædium utique mutatum esse, dicendum erit. Resp. mutationem† hic non in-

intelligi superficialem, cum e. g. ex vinea ager frumentarius fit vel avenarius, sed totalem, quæ fit interitu ipsius prædii: veluti si locus per quem via aut iter debeatur, impetu fluminis occupetur, & ita ex vinea alveus factus sit. *Dn. Præf. Dissert. ad Jus Justin. VII. aph. 25.* Ratio decidendi † in eo est, quia servitus non tam vitibus, sive superficie, quam solo debetur. Nam adversatur, quod vineæ appellatione vites intelligantur; factum enim id solum ad demonstrationem fundi, ut nosceretur cui jus quæsitum esset; per superficiem namque, sive quæ inibi nascuntur, distinguntur genera agrorum. Quid tamen fiet † si contra actum sit? nihilominus manebit servitus ipso jure. Quamvis igitur pacti sint contrahentes, ut solis vitibus non fundo debeatur, adhuc durabit, quia ipso jure ad tempus constitui nequit, *I. 4. de servit. Dn. Præf. d. I. aph. 22.* Ope tamen exceptionis pacti, vel doli mali, se reus tuebitur. Æquissimum enim est, ea servari quæ in contrahendo convenerunt, sive expresse, sive tacite. Expresse, ut sublati vineis servitus expiret; tacite, quia gratia fructuuni vineæ tantum erat quæsita. Sed quod tum † demum ad solum non superficiem referatur, si vineæ in dublo mentio fit, quod vult Bartol. difficile crediderim.

PALMES II.

A Liam instituit quæstionem Paulus in *I. si duorum ff. de A. E.* hunc fere in modum: *Vendidisti † mihi uno pretio duo prædia, vineam & pratum; quod licet eorum L. jugerum pronuncians. Postmodum compertum est pratum esse minoris X. jug. in vinea vero tandem exuperare. Quid juris?* Post longam disputacionem

nem ita decidit Paulus: *equissimum videt. esse, ut lucrum eum damno compensetur, & si quid desit emtori, sive pro modo, sive pro qualitate loci hoc ei refaciatur.* Similis 2 fere † est casus quem tractat *Julia.* in l. 22. sup. eod. nisi quod in l. 22. non sunt duo distincti fundi, sed unus, qui partem vinea est, partem pratum. Rationes dubitan- 3 di † & decidendi hoc in passu aliunde conquerirere, nil opus est; ipse Paulus eas egregie suppeditat, cuius ductum se- quemur. Quæstio est: an venditor teneatur A. E. ad præ- standum illud quod de est in prato, nec tamen quod ma- 4 gis est in vinea repetere possit? Affirmativam † tenet La- beo ex hoc præcipue fundamento, quoniam venditor te- netur ad id quod pronunciavit. At, si in emtione modus dictus est, & non præstat, ex emto est actio, ceu fa- tetur ipse Paulus l. 2d. 4. §. 1. l. 34. sup. b. t. Eandem actionem dat L. XII. Tab. adversus eum, qui non præstat quod lin- gua nuncupaverat. E. utique emtor venditorem conve- 5 nire poterit. Num vero † auctorem exceptione doli ma- li repellat? Non puto, quia nihil facit dolo emtor, qui ex emto agit ob minorem modum prati, cum jure utatur perpetuo, qui autem jure suo utitur nemini facit injuri- 6 am, l. 155. §. 1. d. R. f. Jus perpetuum † quodnam sit, vari- ant Interpp. Glossa, actionem ex emto, quæ perpetua est, intelligi vult. *Cujacius in recit. solemn. ad b. t. lectionem hanc plane reprobat, & pro perpetuum legendum censet publicum,* ut in l. 13. §. 1. de injur. vel proprium. Idem tamen in Comment. ad Paul. b. emendationis suæ immemor, jus perpetuum idem esse dicit quod jus summum, jus direc- 7 tum; quam in rem allegat l. 1. C. Th. de Jur. Fisc. Gothofre- dus in notis b. explicat, actionem ex edicto perpetuo, quod verisimilius est. Hoc jure † inquam perpetuo licite ute- tur

tur emtor, nec proderit venditori quod in vineâ minorem modum dixerit, & inveniatur major, quoniam id compendium ad emtorem potius quam ad venditorem illi pertinere volunt. Contrariam † sententiam tuetur Paulus sub fin. b. l. cum ait: rectius esse, lucrum cum damno compensari, non enim ex alienâ jaetetur lucrum facere quis debet l. plane. 38. de her. pet. l. cum bi. 8. §. 22. ff. de transact. l. itaque 28. ff. d. dol. mal. l. nam hoc 14. ff. de cond. indeb. l. 206. ff. de R. I. Quomodo † autem emtorem ex emtô agentem venditor elidet, monstrat d. l. plane. nimirum officio judicis, qui, etiam non opposita exceptione doli mali, in judiciis b. f. compensationis rationem habebit. Sed cur in simili casu l. 22. sup. de A. E. non idem dicit Julianus? Rationem differentiæ annotat Cujacius Rec. sol. ad b. l. hanc: Si venditor in vinea dixerit esse CC. jugera, in prato C. & inveniantur in vinea CCX. in prato XC. emtor nihil consequetur ex emto, quia ei nihil deest, (propterea autem actiones comparatae sunt, pr. J. de Act.) imo plus habet, quia X. jugera quæ exuperant in vinea, pluris sunt quam X. quæ prato desunt. Quamvis † igitur mendacium dixerit venditor, mentitus tamen non est, cum dolose egisse non potuerit, qui sibi ipsi damnum dedit. Contra si in † vinea inveniantur CXC. in prato CX. minus habet emtor pro qualitate agri, quia X. quæ abundant in prato non tanti sunt quam X. quæ desunt vineæ. Quam largum enim fœnus præ reliquis prædiis vineæ reddant, notabili exemplo confirmat Columella lib. 3. c. 3.

PALMES III.

DE vinea † communi oppignorata habetur rescriptum 1
Imperatoris Alexandri l. 2. C. comm. div. ad Avitum
B quen-

quendam vel ut alii legunt, Vitum, (forte enim A. Imperatoris nomini appositum librarius aliquis geminavit, & 2 pro Vito Avito scripsit.) Species legis est hæc †: *Lucius Titius vineas sibi & fratri Vito communes, oppignoravit. Illud tanquam iniquum, Imperator reprobat, & Vito per Præsidem Prov. suam partem cum fructibus restitui jubet. Propterea communi dividendo agere, vel si commode dividi negqueat, facta estimatione vel ipse totam redimere, vel ad creditorem fratris transferre poterit.* Hæc lex † satis elucide causam decidit nec quicquam fere est, de quo dubitare possis. Pignus conventionale, & quidem antichresin fuisse patet ex eo, quod fructus ex parte fratris non-debitoris 4 Imp. restitui jubet. Hoc tamen aliquantum † mirari facit: Si res aliena vendi, l. rem alienam. 28. ff. de contr. emt. legari, l. 10. C. de Leg. §. 4. & 6. f. eod. donari, l. 13. l. 33. ff. de mort. c. don. mandari, l. 6. §. 4. mand. pr. I. eod. locari, l. 11. §. 6. ff. Loc. permutari, l. 1. §. 3. de Rer. permut. cur non item pignorari possit? At imo etiam pignorari. vid. l. 20. pr. de pign. act. Resp. 5 † in recensitis hisce contractibus perpetuum non esse. Quod vero in specie legem 20. pr. de pigner. act. attinet, non simpliciter ibi asseritur, rem alienam licite oppignorari, sed cum apposito, nempe voluntate domini, vel præcedente, vel sequente, b. aliquando præsumta, l. 12. ff. de pign. act. vel sub conditione, si ejus dominium postea natus fuerit, l. si fundus. 16. §. aliena. ff. de pignor. Curator etiam, 6 † tutor, procurator utiliter rem alienam pignoris nexu obligant, siquidem pecuniam in rem domini verterint, 7 l. 1. l. 3. 7. C. si res al. pign. Manet igitur †: Inscio domino vel invito, ullum præjudicium imponi non posse, & jure, & legum autoritatibus declaratur. l. ult. C. eod. Cœterum, 8 cum affinis quodammodo sit speciei nostræ, † paucissimis

mis attingere liceat famosissimam illam quæstionem:
*An, si debitori, qui alienam rem pignori obligaverat,
 heres extiterit dominus rei, pignus convalescat?* Ne-
 gat Paulus *in l. rem alienam. 41. ff. de pign. act.* Af-
 firmat Modestinus, *in l. si Titio 22. ff. de pign. & hypoth.*
 Sane si ex † contractu pignoris agatur, quin actio in-
 de detur personalis contra heredem, non est dubium, quo-
 niam obligationes ex contractibus transfeunt in heredes
 active & passive; sed de eo dubitabatur, utrum daretur a-
 ctio hypothecaria, quæ realis est contra heredem? Tam
 varia † fingunt & excogitant commentatores pro conci-
 liatione hujus Antinomiæ, ut in tanta optione vix scias
 quid eligendum, quod Accursio quoque evenisse videtur
in d. l. si Titio. Alciatus *libr. 7. parerg. c. 14.* contra fidem o-
 mnium exemplarium, pro *non*, *num* legi debere putat,
 proptereaque à Roberto *2. recept. lect.* non inique repre-
 hensus; sed nec ipsius distinctio quam ibi tradit, nodum
 solvit. Aliter Gabr. Mudæus *in l. i. ff. de pign. n. 21.* Aliter
Connanus lib. 4. comm. c. 13. aliter Cujacius *l. 29. obs. c. 26.* & ad
Paul. d. l. aliter alii; quorum rationes acute, ut solet, ex-
 minat, placideque refellit Herm. Vultejus *discept. jur. Schol.*
cap. 17. Sed si quis (inquit idem ipse) quærat, quid ego sen-
 tiam, respondebo, fateri me, videre me quidem, quid
 non dicatur recte, sed quid recte dici possit, me non satis
 pervidere. Placet tamen † omnino conjectura ejus quam 12
 affert sub finem *d. cap.* quando dicit, diversos sibi videri
 casus, & hinc quoque diversitatem decisionis. *In d. l. si.* 13
Titio, res aliena pignori † erat obligata domino prorsus
 ignorante: At *in l. rem alienam*, pignorata erat res alie-
 na, domino non ignorantem, sed potius non volente. Di-
 cit enim Paulus notanter: Si ergo Titio qui rem meam

obligaverat *sine mea voluntate* &c. Idem autem esse ignorante domino obligari, & obligari *sine voluntate* ¹⁴ domini, ad mittendum non est. *Quis enim* † *dixerit*, *adversus dominum cuius expressa voluntate* (*sit venia verbo*) *res oppignorata est*, *actionem hypothecariam dari debere*. At vero contra nescientem æquius dabitur, *cum voluntas ipsius*, *quia nondum dissensit*, *facilius præsumitur*; *eam siquidem adita postmodum hereditate confirmare* *necessum habet*. *Hæc interpretatio maxime idonea*, *ipsius etiam legis verbis finalibus juvatur*. Eam quoque sequitur & contra insultus Wisenbachii protegit, *quem sæpius laudavi Preceptor meus colendissimus*, *Dn. Praeses Dissert. ad Jus Justin. XIII. apb. 22. sub fin.*

PALMES IV.

VIdebitur porro quid in locatione conductione obtineat: *Locasti mibi* † *vineam X. aureis*; *cum vero vi-*
¹ *tes effæctæ factæ essent*, *remissionem pretii impetrare volebam*.
Resp. Antonin. Imp. non audiendam esse hanc petitionem, *cum*
² *novam rem desiderem*. *l. 15. §. 5. ff. Loc.* Sed cur † non
audear; Certe tu, qui mihi fundum locasti, *præsta-*
bis mihi re uti frui licere, per *l. si fundus* & *l. si quis do-*
mum. b. Jam vero propter vetustatem vinearum com-
mode & decenter frui amplius nequeo; Nec obstat, quod
id absque tuo facto accidisse dicas, *siquidem nihilominus*
obligaris dd. tt. Nec novum est quod peto. Quid enim
³ † *interest an vis major aliqua fluminis, hostium, sturnorum,*
graculorum (*quam præstare te cogit §. 2. b.*) *usum*
vineæ intercipiat, *an ipsæ vites* (*quas inter βραχυεῖς me-*
rito

rito refert Theophrastus, Plinius & Columella,) præ vetustate arentes debitos non exolvant fructus. Quidni igitur remissionem pretii exigere potero? Non. Rationes sunt in promtu: Cum enim † locatio conductio proxima ⁴ sit venditione emtioni l. 2. b. iisdemque juris regulis consistat; respondent enim premium pensioni seu mercedi, & reidominium facultati utendi; Utique quemadmodum res domino perit, ita naturaliter sterilitas & alii casus qui usum impediunt, damno conductoris erunt. Neque eo minus locator jus habebit ad pecuniam promissam, quia ipse facultatem utendi tradidit. *H. Grot. de J. B. & P. lib. 2. cap. 12. §. 18.* Quod, tametsi jure Civ. nonnihil † immutatum reperiamus, ita ut vis major & sterilitas locatori noceat, non tam late tamen illud accipendum erit, ut quodvis damnum, etiam exiguum ipsi imputetur. Qui enim commodum sentit, sentiat etiam incommodum. Quod igitur † vineæ speratos non reddant proventus, nulla locantis culpa est, & propterea ei nocere non debet. Eum enim qui fundum conduxit attendere oportuit, an seniles sint vites, nec ne; cum neglexerit, sibi imputabit. Nam quemadmodum † in emendo & vendendo naturaliter concessum est, quid pluris sit, minoris emere; quid minoris sit, pluris vendere, & ita invicem circumscribere: ita in locationibus quoque & conductionibus juris est, ait Paulus l. 22. §. ult. b. Quodsi † jam aliquot annis conductum ⁸ habuit, neque in locum veterascentium vinearum alias substituit, rursus audiendus non erit, cum debeat colere & propagare ut bonus paterfam. & ideo commodum reportare non debet, unde puniendus sec. *Dd. & gl. arg. l. si- ve hereditaria. 22. ff. de Neg. gest. &c. pervenit. de fidejuss.* Sed ut certi † aliquid hac in re statuere possimus, distin-

B 3

guen-

guendum erit, utrum culpa locatoris damnum contigerit, qui tunc tenetur ad id quod interest, *i. sed addes.* 19. §. 1. *ff. b.* an vi majore casive fortuito; ac tunc saltim merces remittenda est conductori pro rata damni, *d. l. si fundus. l. ex conducto.* §. 1. & §. ubicunque, *eod. l. licet. C. de Loc. cond.* ita tamen, ut remissio locatori non obsit, si cum ubertate, vel præcedentis vel sequeutis anni sterilitas compensari valeat, *d. l. ex conducto.* §. cum quidam & §. Papinianus c. propter, *de Loc. cond. Vid. Guðel. de J. Nov. lib. 3. cap. 7. p. m. 135.*

10 Quantum autem fuisse debeat damnum, cum sterilitatem allegare, & ad remissionem pensionis agere velit conductor, litigant vehementer Dd. Quinque diversas sententias enumerat, sextamque, quæ sua est, addit *Job. Mescard. de prob. vol. 3. concl. 1333.* ex quibus quinta & sexta omnium æquissimæ videntur.

PALMES V.

PRæcedenti casu exhibuimus colonum negligentem, vineamque locatam parum curantem: Producamus nunc f ex adverso diligentissimum, qui etiam si locationis lege non esset comprehensum ut vineas poneret, nihilominus in fundum vineas instituit, ita ut propter earum fructum denis amplius aureis ager locari cœpisset. Quæsum est, si dominus istum colonum fundo ejectum pensionum debitarum nomine conveniat, an sumtus utiliter factos in vineis instituendis reputare possit, opposita dolimali exceptione? Respondit: vel expensas consecuturum, vel nihil amplius prestaturum. Ita decidit quæstionem hanc Scævola in pr. l. i. ff. Loc. cond. cum quo concordat Paulus in l. dominus §. i. sup. eod. Locationes conductiones tam privatarum rerum, quam ad Rempl. pertinen-

tium

tium † olim plerumque in quinquennium fieri solitas, 2
 cum ex jure nostro Civ. tum ex historia Röm. annotavit
 doctissimus Cujac. ad §. ult. l. 24. Loc. Hinc quæritur † an 3
 nondum finito hoc tempore locator conductorem ejice-
 re possit? Et videtur quod non; pactis siquidem & con-
 ventionibus standum esse regula juris vult. In quibus-
 dam † tamen casibus contrarium servatur, veluti si ipse 4
 dominus re locata indigeat, aut reficere velit; si condu-
 ctor intra biennium pensionem non solverit, si male ver-
 satus fuerit, l. 3. C. b. l. 54. §. 1. ff. cod. At propter tale quid
 † conductorem in l. n. ejici potuisse, ipse textus refraga- 5
 tur: Non enim vel dominus re locata uti voluit ipse, aut
 reficere opus habuit, vel conductor male ibi versatus est,
 cum propter ubertatem fundus denis amplius aureis lo-
 cari cœperat. Ejici igitur non debuit, multo minus eo
 factæ sibi restituantur. Objicis: Atqui in emtione (quæ 6
 tamen iisdem regulis consistit, l. 2. pr. ff. Loc.) diversum
 statuit Imp. Justinianus l. fin. in fin. C. comm. deleg. Idem
 conceptis verbis in Nov. 120. cap. 8. negat de emponematis
 actionem movere posse conductorem ejectum. Non in-
 ferior: † Sed conductorem rem deteriorem facienteim, 7
 sed canonem biennio non inferentem, sed contra vene-
 rabiles domos. Nec magis nos ferit all. l. fin. C. comm. de
 leg. quod enim ibi afferitur emtorem re evicta a venditore
 solum pretium, non etiam meliorationes consequi, inde
 est, quod rem alienam emerit, quod sciens emerit,

PALMES

PALMES VI.

Iongum nimis foret, nec unius dissertationis labor, singulas, ubi vinearum mentio fit, leges excutere, qua propter aliqua, quæ de iis traduntur, *ως ον παρόδων τοις ανταγωνούσις* opponemus, ulteriore inquisitionem cathedræ reservantes. Vineam † vitrico in dotem datam, privignus, cuius est, rei vindicatione repetere poterit, nisi longi temporis obstat præscriptio. *l. 3. C. de præsc. long. temp.*

2 Similiter & ille † qui alium in possessione vinearum suarum sine causa repererit. *l. 6. C. de adq. & ret. poss.* Vineam vendita † an vasa vinaria, torcularia &c. vendita censentur? *Neg. l. 17. pr. ff. de A. E.* instrumenta enim magis sunt, tametsi fundo partim cohæreant. Non obstat. *l. 19. §. 2. ff. Loc.* multo minus vinum, aut alii fructus percepti, *§. 1.* ea enim specialiter veneunt. *§. 1.* Pali quoque qui vineæ causa parati sunt, antequam collocentur, fundi non sunt, sed qui exempti sunt hac mente ut collocentur sunt fundi. *§. fin.*

4 *ibid.* Quid in legatis † obtineat paucis dicimus: Fundo legato seu vinea, dotes illius, *αὐθῆκαι* (*Vid. Cujac. ad Papin. b. t.*) sive accessiones & instrumenta, ut sunt stercora, stramina, boves aratorii, ligones, pedamenta, dolia, torcularia, quali vindemiatorii, exceptorii in quibus uvæ comportantur, fiscellæ, castellatæ, unguis ferrei, uvis defecandis ne manu disceptis in terram pereant acini, & alia ejus generis quæ ex Columella congeffit *Cæl. Rhod. loc. supr. alleg.* legatario non præstabuntur. *l. 2. §. 1. ff. de instr. vel instrum. leg.* At cum instrumento legato, omnino *l. 8. l. 12. pr. & §. 27. b.* Instructo vero, adhuc magis, ita ut etiam suppellex, vino quoq; & libri si quos ibi testator usus gratia habuit, continantur. *§. 27. 28. 31. seqq.* quæ vero custodiæ

diæ tantum gratia, non item, §. 29. & 30. Interdum tamen
† instrumento plus, interdum minus accedet, pro varieta- 5
te locorum d.l.g. §. 1. Optimum igitur erit, non propriam
verborum significationem scrutari, sed imprimis quid te-
stator monstrare voluerit, deinde in qua præsumtione
sunt, qui in quaque regione morantur, eleganter monet
Pedijs in l. 18. §. 3. in f. b. t. De vasis vinariis inferius di-
cendi erit occasio. Tantum de vinea.

RACEMATIO II.

VITÆ.
^{D E}

PALMES I.

Non sufficit habere prædium, sed & vitibus illud
conserere oportet. Quapropter pauca quædam, 1
quæ circa vites occurrere animadvertisimus huc
adferemus. Duplicem autem † reperimus vitis u- 2
sum, naturalem, fructus ferentem; & moralem tribuni-
tiam, centurialem, militarem. Quemadmodum enim &
vinea militaris † est, machina quædam majoris operis mo- 3
lisque, quæ viminibus, vitis instar hinc atque inde ad latus
utrumque assurgentibus, interque se contextis, cubiculi a-
licujus specie, oppugnatores circa muros tegebat, crudis
per latera coriis, & superne nonnunquam terra, adversus
tela & incendia cooperta, veluti eam depingit *Fl. Veget. de*
R. M. lib. 4. cap. 35. Ita & vitis militaris, ex usu quem præ- 4
sttit, fuit. De hac extat. *l. 13. §. 4. ff. de Re mil.* *Irreverens*
miles non tantum à Tribuno vel Centurione, sed etiam à principa-
li coërcendus est. *Nam eum, qui Centurioni castigare se volenti*

C resti-

restiterit, veteres notaverunt. Si vitem tenuit, militiam mutat; si ex industria fregerit, vel manum Centurioni intulit,
 5 capite punitur. Reipubl. Romanæ ad tantum † fastigium elatæ, non minium momentum puto attulere exactissimæ circa disciplinam militarem leges, quibus tantum præstabatur obsequium, ut aliquando arbores fructibus plenæ in medio castrorum intactæ relinquerentur. Testes in hanc rem voco tot rerum Rom. scriptores, quibus laudabilis ille rigor cognitus, & ut videtur, ipsis solis; nostra enim tempora fere ignorant, ubi militia tutissimum ut plurimum asylum turpissimorum scelerum. Hinc Nicol. Everb. conf. i. num. 94. libere profitetur, proprium esse militis omnia rapere & deprædari, quandocunque commoda suadet occasio. Hoc malum tam profundas egit radices, ut Scip. Ammir. disc. ad Tacit. lib. ii. c. 4. non immerito dubitet an possibile sit bene ordinatum hæc ætate instruere exercitum. Leges quidem & constitutio-
 nes militares (Krieges-Recht, Articuli-Briefe, Reis-
 ter-Bestallung, Vid. Petri Pappi Corpus Juris militaris) ab-
 unde suppetunt, qui eas obseruent valde pauci. Sed
 6 redeamus e diverticulo in viam. Primum † quod præ-
 cipit l. n. est coërcitio irreverentis militis, a Centurio-
 ne, Tribuno, vel principali (duce vel Imperatore) fa-
 cienda. De Magistratibus militaribus & eorum officio
 consulendus est Fenestella, & antiquarii communiter.
 7 Tribuni militum † quot, quando, & qua potestate creati,
 enarrat Liv. lib. 3. c. 51. munus illorum, lex 12. §. 2. b. Idem
 castris metatis ab omnibus juramentum exigebant, quod
 nihil e castris ablaturi essent. Si igitur tale quid accidis-
 set, aut alio modo reverentiam debitam miles non ex-
 hibuisset coërcendi facultatem habebant. Erant autem
 animad-

animadversiones † pro cuiusque delicti ratione aliæ le- 8
 viores, aliæ acerbiores. Leviores: parte stipendii spo-
 liari, extra oppidum hibernare, fossam fodere, hordeo pa-
 sci, stantem cibum capere &c. Graviores: virgis cædi, ve-
 nire, fuste, securi percuti, in crucem tolli &c. Quarum
 omnium exempla passim apud Livium reperies. *Vid. l. 3 ff.*
b. ubi singulis delictis singulæ pœnæ assignantur. Quod
 si delictum ad totam pertineret Legionem vel Cohortem,
 forte missa, decimus quisque ad supplicium poscebatur,
 Appio Claudio, ut quidam volunt, institutore; Cujus in-
 tituti rationem elegantissimam reddit *Cicero pro Client.*
 Alio quoque modo † civis plectebatur; alio modo extra- 9
 neus. Cives, quibus postmodum Latini plebiscito æqua-
 ti, vite; flagello, virgis, fuste extranei. Vitis siquidem
 minus infamabat quam fustis. *Plin. lib. 14. c. 1. Petr. Crin. de*
bonest. discipl. l. 22. c. 2. per vitem enim etiam in delictis pœ-
 nam honorabant. *Cæl. Rhod. lib. 26. c. 33. sub fin.* Fuitque hoc
 signum Tribunorum mil. ut quemadmodum Consulibus
 fasces, ita his vites præferrentur. Quoties † igitur miles 10
 delinquebat, ab ipso Tribuno vel Centurione vite vapula-
 bat. Unde Lucillio Trib. mil. militaribus (ut ait *Tacitus*
ann. 1. c. 23. v. 4.) facetiis vocabulum *Cedo alteram*, indide-
 rant, quia fracta vite in tergo militis, alteram clara voce,
 ac rursus aliam poscebat. Meminerunt hujus † pœnæ *it*
Plutarchus in Galba, Florus, Macrobius, & alii. *Vid. Rosin. an-*
tiqu. Rom. lib. X. cap. 25. Alex. ab Alex. Gen. dier. lib. 4. cap. 10.
sub. fin. & lib. 6. cap. 18. Cæl. Rhodig. l. eit. Jacob. Masen. Palæstr.
Styl. Rom. lib. 4. c. 46. §. 5. Wilb. Godelev. Comment. ad T. Liv.
lib. 2. c. 5. verb. virgis cedunt. Post assertam Tribunis † co- 12
 ercendi milites potestatem, porro exponitur, quanam
 pœna animadvertisatur in eum, qui castiganti Tribuno se
 C 2 op-

opposuerit; nimirum *notasse illum veteres*, inquit Macer, quod de infamia Accurius intelligit. *Si vitem tenuit, militiam mutat*, id est, locum vel ordinem. *Si ex industria fregit, vel manum Centurioni intulit, capite punitur*. Idem quoque traditur *supral. 6. §. 1. b.* illud tamen additur: *petulantiae crimen dignitate praepositi augeri*. Hoc jure hodie-
 13 num † utimur, ut patet ex Constitutionibus militaribus Imperatoris Maximiliani II. Spiræ 1570. promulgatis *art. 13.* Wo einer oder mehr auff Zügen und Wachen, durch einen andern Befehlichs-Mann, aus billigen Ursachen, und darumb, daß er anders thät, dann ihm, als einen Kriegs-Mann gebühret, gestraft wird, und er sich gegen ihme retteriren, oder zur Wehr stellen, oder mit schmählichen Worten einlassen würde, der sol darumb nach Erkäntniß der Obristen und des Rechtens gestraft werden. Simile
 14 cavetur † in Königl. Majestät zu Schweden Kriegs-Articuls-Brief *tit. 4. art. 23. & 24.* Würde sichs aber zutra-
 gen, daß einer unsern Feld-Marschalc an Ehr und Redlig-
 keit angreissen, oder mit gewaffneter Hand im Zorn ihme widersetzen sollte, könnte auch dessen gnungsam überführt und überzeuget werden, er habe ihme gleich am Leibe Scha-
 den zugefüget oder nicht, der soll, andern zum Abscheu, am Leben unnachläßig gestraft werden. Würde auch einer nur mit der Hand nach ihme schlagen, er erreiche ihn damit oder nicht, der soll dieselbe verwircket und verlohren haben. Quod *S. seq.* extenditur ad reliquos superiores officiales.
 15 Cum quo † congruit *art. 12.* Königl. Majestät zu Denne-
 mark Kriegs-Articuls-Brief. Et Helveticorum, *art.*
21. quemadmodum etiam idem sonat *art. 77.* des Holländ-
 dischen Kriegs-Recht: Ein Soldat, der an sein Gewehr greift wider seinen Obristen oder Befehlhaber, soll am Le-
 ben

ben gestrafft werden. Rectissime. Nisi enim † tam seve- 16
re cohiberentur militaria ingenia, nulla esset reverentia,
obsequium nullum, timor nullus. Neve timorem † in 17
milite exulare debere dicat quispiam: Miles Ducem qui
metuit, hostem non timet, Romanorum veri verbum est.
Vid. Val. M. l. 2. c. 2. Noverit tamen † prudens Imperator 18
vel Dux parce uti vi legibus concessa (*conf. l. 12. §. 2. ff. b.*) ne
quem metuunt, oderint. Non timorem solum, sed & a-
morem sibi colligat; parentis enim loco Imperator militi
est, de quo *vid. Job. Grut. in Floril. Eth. part. 2. p. 346. Scip. Du-*
pleix. Tr. de duello. Sicur de Courbençon liv. de la milice Fran-
coise chap 1. Et alios apud Petr. Pappum d. l. ad art. 77. des Hol-
länd. Kriegs-Recht. p. m. 196. Sed redeamus ad naturalem
vitis usum.

PALMES II.

Vitis frugiferæ varias f enumerant species rei rusticæ r
scriptores, & Georgicorum commentatores, vel ra-
tione qualitatis, vel loci, vel alio modo inter se distinctas;
ut Mersites, Faventina tricenaria, quod tricenas amphoras
reddat jugerum; cathartica; theriana, quæ πάντα τὰν
θεριῶν δίγυματα persanat &c. **Quo** pacto hæ fiant ex Pal-
lad. l. 3. docet Cæl. Rhod. lib. 6. cap. 16. Præcoques & duraci-
næ; Bumasti, dactyli; Stephanitæ, tripedaneæ, unciariæ,
cydoniæ, veniculæ, & plures aliæ, de quibus late Colum.
d. lib. 3. Mirificum f plane, & portento simile est, quod nar-
rat. Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 9. in pr. in citeriore Germania
intra Danubium vites aurum proferre, foliis & claviculis
ex puro auro superbire, non ubique quidem, sed modo
hic, modo alibi, fortuito eventu & prout naturæ libitum

C 3 est;

est: atque id apud incolas pro ostento minime haberi; sed quia in locis pluribus id accidere soleat, quasi inter quotidiana frequentia reputari. Felices Germanos, † si verum est; non invidebimus Chiis, Lesbiis, Hispanis, Italis sua vina. Sed vereor, ne parem cum Æsopi gallina auri para fidem mereatur. Ad vitam † racemiferam redeundum est.

Qua de quæritur an arborum numero sit? Negat Columella, qui medium genus ponit inter arbores & frutices. Sed Theophrastus inter arbores recenset, Plinio adstipulante l. XIV. c. 1 Vites jure apud Priscos magnitudine quoq; inter arbores numerabantur. Et Horatius: Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem. Et Alcæus, a quo Horatius accepit: *μηδὲν ἄλλο Φυτέας πρότερον δέν δέοντα μωσέων.* Ut veriss. scripserit Ulpianus l. 1. ff. de arbor. cæd. arboris appellatione etiam vites contineri. Vide Ægidium Menagium Amœnitatum juris c. 9. Ejus culturæ quantum veteres tribuerunt, jamtum dictum est. Huc quoque facit Nov. 71. Leonis, qua cavetur de non ædificando in vineis, vel prope eas, intra certum spatum, ne umbra vitibus noceat; Et interdictum quod vi aut clam, quo tenetur, qui vitibus damnum infert, aut eas succidit, l. si alius 7. §. idem & ff. quod via. cl. Forma quoque censualis, qua cavetur, ut referatur, vinea quod vites habeat Numerantur autem etiam succisiæ, nisi cædendi, causam censori probaverit colonus, non vero aridæ & demortuæ l. 4. ff. de recens. Omnium vero maxime † elucet ex l. 1. pr. ff. de tign. junct. quæ sic habet:

Lex XII. Tab. neque solvere permittit tignum furtivum edibus vel vineæ junctum, neque vindicare. Quod prudenter lex efficit, ne vel edificiæ hoc praetextu subruantur, vel vinearum cultura turbetur.

Sed in eum qui convictus est junxisse, in duplum dat actionem.

Præstat ipsa legis Decemviralis † audire verba. Ea refert Festus

Festus in voce Tignum, ita : *Tignum junctum adibus vineaeve, & concapune solvito.* Tigni appellatione † omne genus ma- 7
teriae, ex qua ædifica constant, omnia item vineæ necessa-
ria venire Ulpianus docet §. 1. b. Sed *concapu* quid? non ca-
pio. Corruptam esse vocem facile credam, sed ex emenda-
toribus nescio cui. Ut elidant † hoc offendiculum, ad divi- 8
natoriam confugiunt fere omnes, pauci auspicato. Qui-
dam legunt *vineæ ne capito*; quidam *vineæ cum capite*; alii vi-
neæ *conceptum*; hi *copula*, isti *capulo*, quæ posterior lon-
gissime a vero sensu recedit; Ita enim Arnoldus ab Hærsolte
† *Tr. de action. part. 7. act. 10. citante Salmuthio in Comment. ad 9*
Guid. Panciroli. deper. tit. 23. p. m. 71. explicat, quasi noluerint
Decemviri tignum *capulo* seu feretro, quo mortui effere-
bantur, junctum, dissolvi. Pia sane interpretatio † sed ad 10
rem minus accommodata. Etsi enim per *Capulum* Fe-
stus inter alia etiam id intelligit, quo mortui efferuntur,
(unde *capularis senex*) *capuli* tamen in tigni explicatione
apud Festum mentio nulla. Nulla quoque apud JCtos,
qui legem hanc interpretantes, ædium quidem & vineæ
crebro, *capuli* autem seu fereres nunquam meminerunt.
Felicius rem tetegit † ingeniosissimus indagator Jos. Sca- 11
liger ad Festum, in voce Tignum, ubi pro *Concapet* (nam
sic quoque antiqui quidam libri scribunt) legit *conapes*,
quemadmodum Osce *primicapes*, *procapes*, *deincapes*, *anca-*
capes &c. dicitur. Ejus vestigia legunt *Cujacius*, *Hoto-*
mannus, *Gotfredus*, *Salmuthius d. l.* *Tignum* igitur † *conca-* 12
pes vineæ vocatur, quando habet caput suum cum capite
vitis commissum; Capita autem non summitates sar-
mentorum sunt, sed radices, quibus tanquam ore ali-
mentum attrahunt, ut volunt *Turnebus*, *Taubmannus* item
& *Farnabius* ad *Virgil. Georg. lib. 2. vers. 355.* Arbor siqui-
dem

dem inversa homo est. Non impugno hanc † illorum sententiam, sed neque illum magnum errorem errare putem, qui per Concapes tignum non palos solum, ridicas, characios & reliqua pedamenta vitium radices tangentia, seu perticas quoque, quibus singulæ vites per transversum in unam ordinis partem adnecti solebant, (Columella teste) intelligit. De vitium cultura & fulciendi modo

14 vid. Cic. de senect. Tignum concapes, † quod subiectum facit in l. n. quid sit, dictum est; quidnam de eo prædicetur, subnectemus, nimirum: *edibus vel vineæ junctum licet furtivum, nec solvere, nec vindicare licere: In eum tamen, qui jun-*

15 *xisse convictus est, dari actionem in duplum.* Nec interest † an bona fide an mala junctum fuerit; hoc tamen discrimine, quod adversus m. f. possessorem actio de tigno juncto sit pœnalis, & præterea quoque in ipsum detur Rei vindicatio, & actio ad exhibendum, non quidem ut eximere cogatur tignum; huic enim incommmodo obviam item est lege XII. Tab. Sed in hunc effectum, ut æstimetur, quasi do-
lo possidere desiit, l. i. §. 2. b. l. 23. §. pen. ff. de R. V. Dn. Præf. d.

16 l. Diff. VI. aph. 45. Ubi etiam inquirit, an b. f. possessor dupli condemnationem evitare possit, si tignum paratus est eximere? Quod affirm. arg. l. 7. §. 10. ff. de A. R. D. l. 2. §. 17.

l. ul. ff. ne quid in loc. publ. Tum quod lex XII. Tab. non nisi ordinariam actionem ad exhibendum, & rei vindicatio-
nenem impedire voluit, juxta quam invito etiam possessori
res potest auferri, l. 68. ff. de R. V. Si vero tignum alienum

17 † bona fide junctum, neque etiam furtivum sit, (quod o-
mnino fieri potest, contra quam statuit Dom. Arumæus
Disp. ad ff. 8. sub fin.) non dupli actionem, sed in factum
prætoriam pretii nomine dari putat Cujacius 23. obs. 19. per
l. 98. in fin. ff. de solut. quod vix tolerandum est, propter
tex-

textus generalitatem, *vid. d.l. 23. §. tignum ff. de R.V.* deinde, ne simulo contentus esse, reque sua invitus carere cogatur dominus. Neque etiam id vult allata *l. 98. §. fin.* ubi per *preium* intelligendum est adæquatum, & legibus definitum, nim. duplum. Illud adhuc † notari meretur, 18 favore ultimarum voluntatum obtinuisse, ut tignum ædibus junctum legari possit, quod absque injuria seu deformatione auferri potest, *l. nutu. 21. ff. de Leg. 3.* vel ad opus Reip. faciendum spectat. *l. cætera. 41. §. sed si. ff. de Leg. 1.*

RACEMATIO III.

V I N D E M I A.
D E

P A L M E S . I.

MAturuerunt uvæ, vindemiandum est: Sed feriis ad hoc opus, ne ipso in opere disturbemur. De variis veterum festis finalibus † modo in Veneris honorem d. 21. April. modo Jovis d. 19. Aug. institutis dicere jam nil attinet. De his præter alios videri potest Matth. Dresserus *de fest. dieb. Christ. & Ethn. ad d. 19. Aug. p. m. 148.* Non enim de vinalibus, Diis sacris; sed de vendemialibus, profanis & rusticis feriis solliciti erimus: *Quale ὀναυάλων* festum etiam Imperatores cum amicis agitari ruri solebant. Vide Lampridium *Heliogab.* De his † *Minutius Felix Octavio*: 2 Ad vendemiam feriæ judiciariam curam relaxaverunt. *Vide quoque Cyprianum epist. 1. ad Donatum.* His dieb⁹ etiam feriæ erant a studiis, ut constat ex Div. Augustino *confess. l. 9. c. 2.* Edicunt vero de his † *Impp. in l. omnes. 7. C. de feriis.* 3 Et Theodosius ad Vicenum *in l. 2. C. eod.* Sed qui fit, ut Theodosii Constitutio inter Constitutiones Constantini 4 intercaletur, præcedat etiam Valentinianum, Valentem

D & Graß

& Gratianum, contra ordinem in Codice observari solitum? Quis est iste Vicenus ad quem rescribitur? Quibus Coss. rescripta? quo Orientis loco ita mature vindemiatum? Auget dubium, quod Collectio Constitutionum Ecclesiasticarum, quam sub titulo Paratitlorum edidit Leunclavius, legem, *Omnes Judices*, ubique citent ordine secundam, & legem quadraginta faciant quintam, quæ nobis est sexta. Nec assentior Leunclavio; qui putat legem hanc nonam fieri debere, quæ deesse in hoc titulo notatur. *Vid.*

5 *Ant. Augustinum.* Sed iam dudum † animadverterunt vi-ri eruditi, legem hanc esse adulterinam. *Alciat. 6. parerg.* Nam & irritare pro irritum facere, non est vocabulum ævi Theodosiani, sed barbarum, & in antiquis Codicibus non habetur hæc lex, nec ab Accursio glossemate donata: nec in Codice Theodosiano reperitur. Quare Wesenbe-

6 *cius parat. b. tit. n. 6. & add. l. 2. C. b.* a Gothicis regibus, Tholosanis & Hispanis profectam, Codici Justiniano intrusam statuit. Ne multis, est Rex Theodoricus, (non Theodosius Imp. ut fert inscriptio, ceu notat *Dn. Praef. Dis-*

6 *sert. XXIV. apb. 11. in fin. ex Goldast. praef. tom. 3. constit.*) Wa-
lameris Regis Gothorum filius, Patritius & Consul. (*conf.*
Rupert. obs. in Synops. Besold. min. cap. 15. p. 507.) Imperit † autem *d. l. omnes* teriis vindemialibus L. dies & ultra, ni-
mirum a X. Kal. Septemb. usque Idus Octobr. in quibus

7 diebus continuum justitium. Alias pro locorum † & an-
norum diversitate frugumque ubertate, Præsides provin-
ciarum tempus statuere solebant *l. 4. ff. b.* Unde colligitur

8 † licere dominis ditionum subditis suis uvæ colligendæ
usum interdicere ante diem ab eis indictam. Quod apud
suos servari Choppinus, ut refert *Hilliger ad Donell. lib. 24. c.*
7. testatur. Idem & in hoc districtu obtinet. Quamvis
hac de re conquesti fuere superiori seculo Status Imperii
in

in Comitiis Noribergensibus A. 1522. apud Hordlederum
 von Ursachen des Deutschen Kriegs lib. i. cap. i. p. 21. n. 105.
 ibi: So die armen Leute ihre Weinberge im Herbst ables-
 sen wollen, wie denn das einem jeden zu seinem Nutz be-
 quemlich und billig ist, so dann solches denen geistlichen
 Ständen, die derselben Ort den Wein-zehenden haben,
 nicht gefällig, verbieten sie denselben Häckern, daß sie sol-
 che Weinberge nicht ablesen sollen, bis sie ihnen das vergön-
 nen, & quæ sequuntur. Diximus nefastos esse hos dies, 9
 quibus adjudicium venire nemo cogendus est, l. i. pr. l. 9.
 ff. b. t. Verum aliud † dicit lex 20. ff. de J. V. videlicet o. 10
 mnino licere aliquem a vinea in jus vocare. Mendi ar-
 guit hanc lectionem Gothofredus in not. b. neque enim
 cur de vinea hoc potius, quam alio agrorum genere dica-
 tur, se videre ait: Proinde pro *Vinea*, *Janua* substituit, fre-
 tus autoritate Basilicorum, quæ legunt ἀπὸ πυλῶν. Non
 facio meam † hanc litem, id solum affirmare non dubito, II
 quod, tametli maneat vinea, textum hunc subaudiendum
 esse non de eo tempore quo vina demuntur seu vindemia
 est, sed alio: vel saltim de iis causis, quibus ex mora pe-
 riculum accederet. vid. l. i. in fin. l. 2. 3. 9. b. l. 8. §. 2. ff. de tut.
 & cur. dat. l. 3. §. 3. de tutel. l. i. §. 4. ff. de op. nov. nunc. l. i. l. 3.
 C. de fer. Et hæ † feriæ non tantum rusticis aut vineas 12
 habentibus, sed omnibus profunt. Dn. Præf. d. l. Wesenbec.
 b. t. n. 7. ibique Hahn. Ubi vero vindemia nulla † ibi nul- 13
 læ feriæ, nec enim effectus producitur absque causa. Röy-
 ger. de process. jud. Disp. 4. tb. 8. Sed & feriis hisce † partes 14
 renunciare possunt l. i. §. 1. l. 6. b. t. c. fin. in fin. eod. Gail. 1.
 obs. 53. n. 16. 17. judice tamen consentiente Ant. Thessaur. de-
 cis. pedem. 39. n. 2. In Camera Imperiali † hoc tempore li- 15
 belli supplices recipiuntur, processus & mandata cum vel
 sine clausula, maxime ob more periculum decernuntur

D 2

aut

aut denegantur, & ut audiētiā quoque celebrentur, disposuit Rec. Imp. noviss. de anno 1654. §. Die Unterscheidung.
§ 2. vers. Dann secundo in den Canicular feriren und an-
16 dern Vacantien &c. Jus Bavanicum † ordinaria saltim,
non etiam summaria judicia cessare vult. Summarischer
Proceß der Fürstenthüm Ober- und Nieder-Bayern. tit.
4. art. 9.

PALMES II.

DE fériis † vindemialibus profanis, & utilitati homi-
num inservientibus, & quatenus strepitus forenses in
iis silere debeant, dictum est occasione l. 2. c. b. Sequenti
2 constitutione † circa diem Dominicam disponitur, an o-
pificia licite in ea tractentur, & an agriculturam exercere
colonus possit? Prius severē prohibetur; posterius admit-
3 titur. Quare? quia † opificia pleraque, & sedentariæ
artes quavis tempestate exerceri possunt; ad fructus au-
tem sive ferendos, sive colligendos commodus & idoneo
4 æther expectandus est. Hinc, cum frequenter eveniat, ut
non aptius alio die frumenta fulcis, aut vineæ scrobibus manden-
tur, ne occasione momenti, pereat commoditas cœlesti provisione
concessa, indultum est ea Dominicis quoque diebus per-
agere, l. 3. b. add. c. licet tam veteris. eod. Rectene an secus
5 † disputant cum Theologi tum JCti inter se. Jam olim
sesquiseculo circiter postquam promulgata erat, impu-
gnata iterum & rejecta fuit hæc Constitutio ab Imp. Leo-
6 ne Nov. 54. ait enim: *Istius diei † debonestationis nulla ratio-*
ne nititur causa. Nam quanquam fructuum conservatio pre-
zendiposse, videatur, nullius tamen illa momenti, reque vera fu-
tilis est, quum non agriculturæ diligentia, sed Solis virtus, quan-
do frugum largitori visum sit, fructuum abundantiam suppedit-
et. Et Imperatoriæ pietatis insigne quidem docu-
men-

mentum, sed forte rigorem Mosaicum nimium redolens, a quo ipse Salvator recessisse videtur *Luc. 14. vers. 5.* Nostris itaque moribus f^t restituta quasi videtur lex Constantini, quam etiam apud Delphenses & reliquos Gallos obtinere testatur *Grænew. ad h. t.* sed non aliter, nisi reliquis diebus fieri nequeat: Indistincte enim ut hoc probem, tantum abest, ut Sabbathi profanatores severissime coercendos existimem. *Vid. Carpz. Jpr. Consist. lib. 2. D. 251. n. 10.*
Alber. Gentil. 1. de nupt. c. 6. Balduin. de Caj. conscient. c. 13. cas. 5.
Huc pertinet Casimiri, Marchionis Brandenburgensis Decretum apud Hordlederum de causis belli Germani *lib. 1. c. 3.* in hæc verba: *Doch mag und soll ein jeder Pfarrer sonderlich zu Sommer-Zeiten, und so unstet Wetter ist, dem gemeynen Mann sagen, daß er nach geschehener Predigt und Göttlichen Remtern, die auch die Pfarrer nach Gelegenheit desto zeitlicher halten sollen, an seine Arbeit, zu Einbringung des Heues, Grommets, Korns, Habern, Weins, oder andern Früchten gehen und thun möge, ohn einig Beschwerung seines Gewissens, doch auf daß hierin kein Frevel, Verachtung oder Muthwill gebraucht werde,* *Confer. Oldendorp. ad LL. XII. tab. tit. 1. c. 4. Felix Hämmerlein, in tr. de arbore torculari ducenda in die festo.*

PALMES III.

VIndemiaturis f^t prospectum est de apto non solum tempore, sed etiam ut commode & quiete labores suos peragere possint, dies illi nefasti effecti sunt. Quid vero si ipso tempore vindemiæ uvas colligere prohibeor, aut alio modo in possessione turbor? In tali casu consulendus iterum est Julianus, qui *in l. 25. ff. de A. E.* ita respondit: *Qui pendentem f^t vindemiam emit, si uoram legere prohibeatur*

D 3

a ven-

a venditore, aduersus eum petentem pretium, exceptione uti poterit: si ea pecunia de qua agitur non de ea repetitur quae veniuit, neque tradita est. Cæterum post traditionem, sive lectionem uvam calcare, sive mustum evanescere prohibeatur, ad exhibendum vel injuriarum agere potest, quemadmodum si aliam quamlibet rem suam tollere prohibeatur. Hanc vindemiarum emtionem t olim valde frequentem fuisse innuit C. Plinii Junioris epist. 2. lib. 8. Vendideram, inquit, vindemias certatim negotiatoribus ementibus. Mentionem quoque pedentis vendemiæ, emtori certo pretio addictæ, facit avunculus ejus hist. nat. lib. 14. c. 4. Sed cum vendentes ut plurimum fraudarentur, eo præsertim casu, quando inopia adigerentur, idcirco Imperator Rodolphus II. cum cæteris Imperii Statibus, Reform. Polit. Francof. 1577. tit. Vom Verkauffen der Früchte im Feld, auch Korn und Weingütern: haicce emtiones certis limitibus circumscripterunt. Fructus pendentes t uti dicuntur in l. si debitor. §. 1. ff. de contr. emt. vel stantes, l. si apes. 26. §. 1. ff. de furt. l. fructus. 7. §. interdum. ff. sol. matr. qui emit, propria autoritate, suis tamen impensis colligere posse, ex b. t. & arg. l. si is. 19. supr. eod. Dl. autum. Cujac. Recit. solemn. ad b. l. inf. Godesfr. b. Si igitur t uvam emtor legere (nota: uvam legi ad bibendum, eligi ad edendum, quam differentiam tradit Varro de R. R. 1.) prohibeatur a venditore, petentem pretium exceptione dolii repellit, ut in l. pure. §. si servus. ff. de dol. mal. & met. exc. l. 5. C. de evict. quasi rem venditam, puta vindemiam pendentem, non tradiderit. Nec enim videtur possessio nem adeptus, qui eam ita nactus est, ut retinere non possit l. 22. ff. de Acq. v. am. poss. Itaque pretium exigens t offerre debet rem, sive pati emtorem uvam legere, (patientia enim venditoris h. l. pro traditione est, quemadmodum

dum in servitutibus *l. quoties. 20. de servit.*) sicut emtor,
ne fructus legere prohibeatur, pretium, & quidem integrum ; alias venditor rem pro pignore retinere poterit
l. 13. §. offerri. ff. sup. b. t. Postquam vero † res & pretium
invicem tradita sunt, sive lectam uvam calcare, sive mu-
stum evehere prohibeatur, ad exhibendum, vel injuria-
rum agere poterit, ob vim turbativam, per quam jure
suo uti impeditur, quam actionem quoque dant Ulpia-
nus, Pompous & perique alii in *l. injuriarum. 13. §. si quis. 7.*
ff. de injur. Sed quærerit Castrensis cur † exento non detur 8
actio ? & putat eam post traditionem cessare ; ejus vero in
locum alias substitutas esse, videlicet ad exhibendum, in-
juriarum, rei vindicationem. Idem sentit *Cujacius d. l.* For-
san tamen † ex emto quoque agere poterit, quod non ne- 9
gat Julianus in *l. n.* sed reliquas saltim actiones prodit, qui-
bus emtori experiri licitum est. Nec obstat, † quod a- 10
junt, actionem exento ad hoc dari ut res tradatur, quod
factum hic esse constat : debet enim res ita tradi, ut emto-
ri habere liceat *l. 30. §. 1. vers. quamvis. b. l. 25. §. 1. de contri-*
emt. l. i. pr. de R. P. l. 8. l. 21. §. 2. ff. de evict. *Habere autem li-*
cere, est obtainere sine interpellatione id quod quis eme-
rit, *l. 188. pr. ff. de V. S.* quod certe non præstat venditor,
quando ipse uvam calcare, vel mustum evehere prohibe-
t. De cetero, † qui exactas vindemiandi leges cognoscere amat, inspiciat Reformatam Vindemiandi Ordina-
tionem Ducatus Wirtemb. die 10. Jul. 1607. Stutgardiae
promulgatam, quam latinitate donavit, suæque Metro-
logiæ inseruit *Dn. Nicol. Mylerus ab Ehrenbach. sub. fin. dict.*
oper. 11

PALMES

PALMES IV.

Non ἀτοπού erit, de iis, quæ ad vindemiam spectant, vas
sis videlicet & mensuris vinariis, aliquid addere. Res
1 Oeconomicas & instrumenta rustica quidam duorum
faciunt generum; hominum & adminiculorum: alii tri-
um; vocalium, in quo sunt servi; semivocalium, in quo
jumenta, boves, equi &c. & mutuorum, in quo plaustra,
2 rastra, ligones, corbes, dolia &c. Sabinus, † quem refert
Ulpianus *int. 8. ff. de instr. vel. instrum. leg.* triplicia itidem,
sed ab usu quem præstant, facit instrumenta: quærendi
fructus, cogendi, & conservandi gratia parata. Quæren-
di; veluti agricolæ, boves, aratra, ligones, falces putato-
riæ, bidentes, & si qua similia dici possunt: Cogendi; tor-
cularia, corbes, falces messoriæ, fœnariæ, quali vindemia-
torii, exceptorii in quibus uvæ comportantur: Conser-
vandi; dolia, cupæ &c. Cum prioris † generis instrumen-
tis nihil rei nobis est, utpote cum fructus quæsiti jam sint.
Inter instrumenta alterius generis, nim. cogendi seu col-
ligendi, numerari corbes, dubium quidem non est; sed an
veteribus etiam corbis fuerit mensuræ genus, de eo non
4 convenit Interpretibus. Fuisse olim per † corbem mensu-
ram factam, perspicue tradit Ulpianus *in l. 1. §. ult. ff. de pe-*
5 *ric. & com. rei vend.* Sed vix est † ut credamus hoc, eo
præsertim, quod Corbestum temporis æque ac hodie ex
viminibus conficiebantur, ut docet Varro *de R. R. lib. 1. c. 22.*
Qua ratione etiam inductus Cujacius corbem mensure
6 genus esse negat *2. ob. cap. 36.* Existimarunt igitur † Gotho-
fredus, Brissonius, Salmuthius, Ulpianum in *d. l. 1. §. ult. jo-*
culariter loqui, & per *εἰγωναν*, quasi diceret: Vino doliari
vendito, nisi solito & statuto tempore (antequam ad vi-
demiam dolia fuerint necessaria). *4. §. fin. ff. de per. & com.*
R. V.)

R. V.) tollatur vel avehatur ab emtore, venditor *per corbem* quasi per cribrum poterit mensuram facere, sive ut ipse JCtus explicat, effundere. Sed id non placet † Turnebo, qui lib. 7. advers. cap. 23. ex d. l. 1. §. u. conjicit, urnas & amphoras sparteas, pice firmatas, comparari solitas ad vinum metiendum, cum, si fictiles essent, tractando saepe, ut in metiendo fit, frangerentur. Cum Turnebo † facit 8 Hilliger ad Donell. lib. 16. cap. 14. lit. F. hac potissimum ratione, quia Sabinus in d. l. 8. de instr. vel instrum. leg. torcularia (quæ proprie vasa vinaria Ulpianus existimat l. 206. ff. de V. S.) & Corbes conjungit. Ergo, putat, quod de torcularibus pronunciatum est, ut scil. sint vasa vinaria, erit quoque de corbibus constituendum. Verum tamen † argu- 9 mentum hoc firmo nequicquam stare talo, ex eo patet, quod JCtus ibi non vasa vinaria enumerat, sed instrumenta cogendi fructus, in quibus non tantum sunt vasa, sed alia quoq;, ut falces messoriæ, unguis ferrei ad secundas uvas &c. quæ tamen vasorum numero haberi nemo dicet. Sed prævaricatur † iterum Cujacius, aut certe oblitus eorum 10 quæ asseruerat 2. obs. 36. corbem liquidis retinendis ineptam, multo minus mensuram esse: In suis namque recitationibus solemn. ad. l. 8. ff. de trit. vin. vel ol. leg. operose adstruere laborat, corbem & vas vinarium esse, & mensuram. Et illud quidem mea sententia non inepte. Tametsi enim, † ut innuit Varro, corbes ex vimine fieri solebant, 11 de iis tamen Ulpianum intelligendum haud puto, verum de fictilibus vel æneis, qualibus quoque veteres usos fuisse non solum ex ix. n. sed Columella quoque lib. 12. cap. 26. videre est. Verba ejus recitat Cujacius d. l. Mustum, inquit, *in corbem diffundi, & aquæ dulcis puteanae decimam partem adjici, & coqui, donec aqua quæ adjecta est, decocta fuerit.* Quæ utique non de viminea, sed vel fictili vel æ-

E

nea,

nea, quæ ignem ferre potest, accipi debent. Ex quo facile liquet, etiam mensuras per corbem fieri potuisse, quod ex Catone & Polluce ostendit ulterius Cujacius. Facit præ-
 12 terea † quoque, quod $\kappa\omega\phi\pi\theta\sigma$ (qui corbis est Romanis) apud Græcos sit $\mu\epsilon\tau\gamma\sigma\alpha\mu\phi\omega \mu\epsilon\tau\gamma\sigma\nu$, mensura metiens res ambas, tam aridas quam liquidas, $\chi\omega\phi\sigma\chi\omega\phi\sigma\tau\phi\sigma\sigma$, tres choas five congios capiens, ut scribit Hesychius. In nu-
 13 mero † Romanarum mensurarum corbis equidem non reperitur apud Autores qui de iis commentati sunt, forte quod illa mensura frequens & usitata minus fuerit; vel quod veteribus tantum, (quod innuit Ulpianus *in l. n.*) sequioribus vero temporibus in desuetudinem iverit; vel quod Cophini nomine magis nota. Mensuræ vero Ro-
 14 manis usitatores † sunt Culeus, contines amphoras XX. Amphora urnas II. Urna congios II. Congius Sextarios VI. Sextarius heminas II. Hemina quartarios duos; Quartarius acetabula duo; Acetabulum sequicyathum; Cyathus ligulas five cochlearia IV. Sextarius autem habet libram & bessem five XX. unicas, non $\tau\alpha\theta\mu\mu\alpha\tau$, gravitatem; sed $\mu\epsilon\tau\gamma\mu\mu\alpha\tau$, molem corporum examinantes. Aliter sen-
 tit Budæus, aliter Alciatus, aliter Portuis. Longissime ab hac opinione recesserunt Angelus Politianus & Demetrius Alabaldus, sextarium trium amphorarum capacem asserentes. Contra omnes hos solidissime disputat. Georgius Agricola *de mens. & ponder. Rom. & Græc. totæ lib. 1.*
 15 Hæc de mensuris, Vasa vinaria † veteres habuerunt pluri-
 ma, non quidem significatione strictissima, quomodo ac-
 cipit Julianus *in l. 209. ff. de V. S.* sic enim sola torcularia
 hoc nomine censemuntur; sed lata, prout omnibus liquo-
 ribus recipiendis parata sunt, veluti utres, dolia, fætilia
 pleraque & plumbea *l. 26. de instr. vel. instr. leg. cadi, cuppæ*
vel cuppulæ, trullæ l. 2. l. 15. de trit. vin. vel ol. leg. seriæ l. sed
siquid.

si quid. §. de quibusdam. ff. de usufr. l. vinaria ff. de V. sign. testæ &c. Omnis item generis † pocula: crateres l. 3. §. ul. 16 de supell. leg. scyphi, phialæ, truellæ, modioli, l. 36. ff. de aur. arg. & mund. leg. vide Pancirol. Thes. var. lect. lib. 1. c. 58. pocula oleagina l. 30. de Leg. 3. aurea, argentea, murrhina, crystallina, vitrea, l. 2. l. 11. ff. de supell. leg. gemmata, cœlata, emblematica, electrina, cornea, hederacea, fagina &c. quorum passim in Jure & alibi apud Autores mentio fit. Qui plura de his vult videat Stukii *Antiq. Convivial.* Rosin. *antiq. Rom.* lib. 5. cap. 30. ibique in Poralip. Dempsterum, Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 21. Lips. *antiq. lect. lib. 3. Cœl. Rhodig. lib. 27. cap. 27.* & lib. 28. cap. 6. Pancirol. d. l. c. 58. 61. seqq. Cellas vinarias † sive horrea vinaria, uti appellantur in l. 7. de instr. vel. instr. leg. l. 2. C. de peric. & comm. R. V. vid. Brisson. *select. antiq. lib. 4. cap. 18.* veteribus jam tum fuisset cognitas, liquido constat ex Plinio quoque lib. 14. cap. 21. Et ubi commode extrui debeant tradit Colum. lib. 1. cap. 6. *Vinaria cella summota procul esse debet à balneis, furno, sterquilino, cisternis, aquisue salientibus.* Sed an hæ † cel. 18 læ subterraneæ fuerint, ut nostræ non facile dixeris. Dubitat Pancirollus *de perd. tit. 25.* hac potissimum ex causa, quia dolia sub terram defodi solebat l. cum. instrumento. 8. l. cum fundo. 21. l. dolia. 26. de instr. vel instrum leg. l. pen. §. 1. ff. de A. E. quod utique supervacaneum fuisset, si cellas habuissent subterraneas. Dicebantur etiam Apothecæ † ut in l. 21. §. 6. ff. de furt. quæ interdum mobiles erant & 19 parvæ, ut repletæ aliquot amphoris asportari aut avehi possent. Lacus vero sive † Laccus, à Græco λάκκος, Ul- 20 piano in l. 27. §. ul. ff. ad L. Aquil. idem est, quod in l. 21. §. 5. ff. de furt. vini cisterna. Sed nec Budæi & Pancirolli sententia rejicienda est, qui excipulum musti interpretantur. Non enim impossibile vel absolum est, laccum eo in loco

positum fuisse, ut vina e torculari statim in eum profluerent. *vid. Colum. lib. 12. cap. 26.* Hunc laccum tectorio si-
ve crusta solebant inducere, quem, ubi te&tor, qui curan-
dum conduxerat, pertuderit, in factum teneri Labeo ait *d.*
l. 27. quia imperitia culpæ annumeratur. *vid. Cujac. 10. obs.*
9. quod ad vietores non incommode applicari potest. De
torculis seu torcularibus, machinis, uvis exprimendis ido-
neis, multa quæri solent, videlicet: An cuivis privato ea in
fundo suo extruere liceat? an immobilibus accenseantur?
an ædificium, vel fundum venditum sequantur? an legato
vel vendito torculo, vasa quoque vinaria, Butten oder
Kelter=Geschier? an etiam der Kelter=Satz, sive jus co-
gendi vicinos, quod emtor habuit, transeat? Quæ omnia
affirmative, additis tamen certis limitationibus, decidit
Dn. Nicolaus Mylerus ab Ehrenbach, *Metrolog. cap. 18.* De
torculo publico & bannali, ejusque juribus, varia movet i-
dem Autor, *d. l. c. 19. & 20.* quem vide omnino.

RACEMATIO IV

PALMES I.

AD vinum tandem ipsum nos ordo deducit, quod qui-
dam † dictum putant quasi vis numinis, quemadmo-
dum lapis lædens pedem. οὐραὶ Græcis, Αλεποὶ οὐραῖς τὸν
νῆστον ἐμπιπλάνεν, quod existimatione & vanitate opinionum
mentem impleat, ceu vult Plato; vel αἴπερ τὸν οὐραῖς ab e-
molumento. Utrum verum sit, an neutrum, parum re-
fert. Nec etiam definitionem † ejus anxie investigabi-
mus, omnibus quippe constat, nobis vinum nil esse aliud
quam liquorem uueum; tametsi interdum vox hæc aliis
quoque succis tribuatur, proptereaque Græci ad reli-
quorum differentiam οὐραὶ κυπελλινοὶ dicere soleat. Vinum
vel

vel novum est, † sive mustum, vel vetus. Medium quoque, quod canium vocant, agnoscunt aliqui, *vid. Cœl. Rbo-dig. lib. 28. cap. 37.* Vetus accipietur, quod non est novum, i. e. & anni prioris vinum appellatione veteris continebitur *l. 11. de trit. vim. vel. ol. leg.* nam aliter observantibus quis finis aut quod initium veteris vini sumeretur? *l. 12. eod.* Hinc notatur à Gothofredo Bartolus, qui *in l. 2. ff. de R. C.* definit vinum illud vetus esse, si simul acclarum esse cœpit, ultra annum servari non possit. Novum iterum est † vel lixivum, sponte in laccum defluens, antequam premantur uvæ, Græcis περπόνοι, der Vorschuß; vel circumcisivum, sive tortivum, quod post primam pressuram vinaceorum circumciso pede, exprimitur. Varro *l. de R. R. cap. 54.* Colum. *lib. 12. c. 26. 27. & 36.* vel præliganeum, quod operariis dabatur, Plinio inde vinum operarium & deuterium dictum. Alias lora, quasi lota acina, Oxycratum quoque *vid. B. Ursin. Atr. Latin. cap. 41. §. 536.* Varia præterea † vina sortiuntur nomina. Vel à patria seu loco ubi nascuntur, ut Campanum *l. 11. §. 3. ff. Loc.* Surrentinum, *l. ul. pr. de trit. vin. ol. leg.* Aminæuin, *§. 1. eod.* Albanum, Falernum (hodie Græcum, Italis magna guerra nuncupatum) Setinum, Fundanum, Trifolinum, Cæcubum, Signinum, Mamertinum, Tarragonense, Nometitanum Spoletinū, Pelignum, Massilitanum, Cæretanum, Tarentinum quæ singula singulis epigramatis ornavit Martail. *l. 13.* Corcyraeum, Creticum, Træzenium, Monobasites, (quod Malvasium modo vocari vulgo conjectant) Pramnium, (Pharmacites ab usu dictum) Chium, Schedium, Vejentanum pessimum, & sexcenta alia, quorum nomina partim mutata, partim adhuc obtinent. Vel qualitate † naturali; ut nigrum, album, rubrum, gilvum; acidum, duce, molle, durum &c. vel superveniente, † ut: Aromatites, Conditum

tum, Cydoneum *l. 9. de trit. vin. l. ol. leg.* Vel alii pluribus
 7 + ex causis; ut doliare, quod in dolii reconditum *l. 1. §. ul. ff. de per. & com. R. F.* diffusum, quod in cados & am-
 phoras diffunditur. *l. 6. de trit. vin. vel ol. defrutum, pas-*
fum. l. ul. §. 1. eod. colatum, picatum. Consulare Opimianum
Anitianum, a Coss. sub quibus natum erat, quorum nomi-
nibus vasa insigniebantur, de quo multus Poëtis sermo,
madido præsertim Horatio. vid. lib. 2. od. 3. lib. 3. od. 14. 21. &
28. epod. 13. epist. lib. 1. ep. 5. ibique Lambinum. Muscatella-
 num dictum, quod telis muscarum hæ uvæ crebro petan-
 tur. Rasile + quoque in utribus fumo exsiccatum Arca-
 des olim habuisse Aristot. *4. Meteor.* tradit. Tale vinum
 in Rhætia se vidisse & bibisse testatur Lambinus *ad Horat.*
lib. 3. c. 8. vers. sumum bibere instituta.

PALMES II.

HÆc de vinis in genere præfari libuit; videamus nunc
 quatenus jura de iis disponunt, & primo quidem in
 Legatis. Vino legato + acetum quoque continebitur
 quod paterf. vini numero habuit *l. 1. b.* licet vinum antea
 fuit & postea coacuit. *l. 85. pr. in f. de Leg. 3.* non ergo ace-
 tum, quod vini numero non habuit, *l. 2. in fin. sup. de opt.*
2. vel. elec. leg. Hinc, si te testator + leget C. vini amphoras,
 nec tamen habeat, hæres præstabit legatario non acetum,
 quod venditori pro vino erat, sed merum *l. 3. pr.* Cum e-
 nim ipse testator nullum reliquerit, de vino plane sensisse
 3 videtur, ajunt Accursius & Cujacius *b.* Nec propterea +
 quod ipse non habuit, inutile fit legatum; eæ siquidem res
 quæ pondere numero & mensura constant, si quantitas ad-
 jiciatur, omnino præstandæ sunt. Secus est in corpori-
 bus; ut si hominem vel domum leget, nec tamen habeat,
 cum incertum si de quo senserit, derisorium magis quam
 utile

utile videtur legatum, *i. si domus de Leg. 1.* Si vero ipse habeat & heredem damnat uxori suæ dare vinum, oleum, frumentum, acetum, mella, falsamenta; ex singulis non quantum voluerit, quod Trebatius ait, sed omne quantum paterf. reliquisset, dabit. *i. 7. pr.* Vinitamen appellatione id solum continebitur, quod ex vinea natum vinum permansit, quale est Oenomeli, defrutum, passum, acinatitium quoque, (negationem enim editio Florentina non agnoscit) quod glossa explicat, *ad usum comparatum*, quasi reliqua vina non ad usum essent comparata. Stephanus Forcatulus in *Penu Juris*, existimat & acinatitium nil esse aliud quam Loram, quæ fit ex vinaceis aqua perfusis & maceratis. Aromaticum vero interpretantur Hieron. Mercurialis & Alciatus. Sed neutram sententiam admittunt Cujacius *24. obs. 39.* & recit. *solemn. ad h. l.* Menoch. *l. 4. presumt. 152. n. 18.* & ante ipsos Hermolaus Barbarus, qui ex Cassiodori *l. 12.* hujus vini confectionem docent. Reliquorum qui scire desiderat, adeat facundissimum par rusticorum Varonem & Columellam *loc. cit.* Mulsum vero (quod Nectar Accursio) & Camum, (quid sit disputat Alciatus *pretermiss. i. hac voce*) Zythum, quod in quibusdam locis ex pane conficitur, (Cujacius legit *Panico*, quod unquam quisquam ex pane Zythum fieri non audiverit. Sed mendi absolvit Ulpianum B. Reinesius *3. Var. 9. apud Dn. Praef. Differ. ad Tacit. de M. G. II. c. 2. tb. 5.*) cerevesia, (Etymon ejus ex primis incunabulis evolvit *Duus Praef. d. l. tb. 7.*) hydromeli, (*Pallad. lib. 8. cap. 7.*) Cydoneum, & si quæ alia sunt, vino non continebuntur, si modo vini numero à testatore non sunt habita *l. 9. b.* Ergo, si testator senserit, omnis sicera vini nomine veniet. Vasa quoque vinaria & legato vino cedent, etiam si hoc expressum non sit, *l. 6.* non quia pars sunt vini sed quia credibile est mentem testantis

eam

eam esse, ut voluerit accessioni esse vino amphoras, l.3. §.1.
dolia tamen, maxime si depressa in cella vinaria fuerint,
aut ea sunt, quæ per magnitudinem difficile moventur,
utres item & cullei non debentur, *ibid.* & l.3. §.fin. *in fin.*
de pen. leg. idque verum est, tametsi omne vinum cum va-
sis legetur *l. pen.* non, qui vasa vinaria non sunt, id enim
falso putabat Trebatius *l. Lucius Titius.* 93. §. pen. *ff. de Legat.*
3. l. 206. *ff. de V. S.* Sed partim quoniam propter ma-
gnitudinem pro immobilibus habeantur, quæ non nisi
cum fundo alienare moris erat; partim quia non ad vi-
num conservandum, sed solum transportandum, ut utres,
haberi solebant, quot late ostendit Cujacius hic. Si vi-
8 num vetus † legetur, ex usu testatoris legatum æstimabi-
tur, i.e. quot annorum vino pro vetere utebatur, l. 10. quod
si non appareat, prioris anni vinum appellatione veteris
9 continebitur l. 11. Vino paterno † legato, id demum lega-
tum videtur, quod testator vini numero habuit, non quot
pater. At peculiari legato id erit, quod servi pro vino ha-
bebant. Cur tam diverse? quia paternum vinum jam
cæpit usus ipsius testatoris esse, peculiare vero in usu ser-
10 vorum remansit l. 9. §. 3. Si cui dulcia † legata essent, non
vina solum dulcia & potiones, sed uvas quoque, ficos, pal-
mas, caricas habebit l. 11. §. 1. Quod si ita esset legatum:
Vinum amphorarium, Aminæum, Grecum & dulcia omnia:
nihil inter dulcia nisi quod potionis fuisset, legatum putat
Labeo ex collatione vini amphorarii §. seq. Si certus
11 amphorarum † numerus ex certo quodam fundo legetur,
& mendax fuerit fundus, ut loquitur Horat. nec tantum
proferat, hæres quidem ultra non tenebitur, l. 5. Si tamen
in singulos annos legatum sit, quantum hoc anno deest,
tantum altero ex eodem fundo legatario restituet l. 13. Si
12 C. amphoræ quas velles † tibi legatæ sunt, ex testamento
agen-

agendo consequi potest, ut degustare tibi liceat, aut quanti interfuerit licere tibi gustare, ad exhibendum agere potes. Quod si per te stat † quo minus vinum quod in doliis est, 13 accipias, periculose quidem faciet heres si id effuderit, submoveberis tamen cum petes, exceptione doli mali, si non præfas id, quod propter moram tuam damnum passus sit hæres. *l. 8. add. l. 1. §. ul. & pen. ff. de peric. & com. R. V.*

PALMES III.

HÆc delegatis. Emere quidem & vendere † vinum licitum est, nec commercio exemptum, ad Barbaricum tamen, i. e. barbaras nationes, transferre vel exportare, nullam quisquam habeat facultatem, nec gustus quidem causa, aut usus commerciorum *l. 1. C. quæ res export. non deb.* forte, ne dulcedine vini allecti fines imperii Romani promptius invaderent, quod jam olim Gallos primum alpes transire fecit, si credimus Livio *lib. 5. c. 33.* vel ne in prælia ituris animos adderet. Sed nec vendere quibus vis † licet, quod de pagis quoque non plus miliari urbe aliqua distantibus, servari testatur *Carpz. Jur. For. part. 2. C. 6. D. 4.* ne commercia urbium minuantur. Vino vendito quid venierit † liquidius constat, nec interpretatione ulla indiget, cum contrahentes plerumque de certo pretio pro certa mensura tradenda conveniant. Interdum tamen † fit, ut in mensura quidem consentiant, in materia tamen erratum sit, veluti si acetum pro vino veneat. An subsistet venditio? distinguit Ulpianus *in l. 9. §. 2. ff. de contr. emt.* Si ab initio statim acetum fuit, ut embamma, i.e. acetum factitium ad intinctus, tunc quidem non valere venditionem, quia aliud pro alio veneat; Si vero vinum fuit, & coacuit, valere. Additur ratio: quia eadem prope *στια* i.e. substantia est. Sed tamen ita valebit emtio, ut emtori

F

pro

pro eo, quod sua interest, actio ex emto, & ædilitiae restitutoriae dentur. Quod utut duriusculum † videtur Molinæ d. 340. n. 15. & communis Physicorum sit sententia, vini & aceti ~~gravi~~ nullo modo esse eandem: vini calidam & humidam, aceti vero frigidam & sicciam. *Vid. B. Hahn. ad Wessensb. tit. de contr. emt. n. 5.* Facile tamen apparet, de alio aceti genere loqui Ulpianum, quod in potu Ramaniserat, vino acido: De alio dissentientes, quod nempe in potu non est, sed inter embammata. Vinum venditum † hoc cum legatis habet commune, ut vaso quoque tanquam accessorium, illud sequuntur; quod tunc demum verum putat Accursius in l. in testamentis de R. J. si id nominatim expressum sit. Sed prius placet Cujacio rec. sol. ad l. 3. ff. de trit. vin. vel ol. leg. Illud valde intricatum est, † vino vendito quis de periculo teneatur, venditor ne, an emtor? Quod ut recte dignoscatur, necessario sciendum est, quando perfecta fit emtio. Nam perfecta emtione periculum ad emtorem respicit. l. 8. pr. ff. de per. & comm. R. V. §. cum autem. J. de emt. vend. Perfecta autem erit emtio simul ac de pretio & re invicem tradenda convene-rit, nisi actum sit ut in scripturam redigatur, pr. & §. 3. J. d. 8. t. Restamen † certa esse debet: si incerta sit, puta homo, sine alia designatione, nondum perfectus erit consensus & periculum semper venditoris manebit. arg. l. 8. §. & si b. t. Idem est in rebus pondere, numero, & mensura constan-tibus, in quibus non prius perfecta dicetur emtio, nisi ad-pensa, ad mensa, vel ad numerata sunt, modo non per aver-sionem, sed in singulas v. g. amphoras pretium constitu-tum fit. l. 5. l. quod sepe. 35. §. in his. 5. ff. de contr. emt. l. 2. C. de per. & comm. R. V. præsertim si actum sit, ut prius de-gustetur, l. 4. §. t. b. Instar conditionis enim est, qua non-dum existente venditoris erit omne damnum d. l. 8. Nec aliud

aliud est † tametsi emtor vasa signaverit, magis enim ne⁹
 submutentur signari solent, quam ut tum tradita videan-
 tur l. i. pr. in fin. & §. 2. b. Sed si post degustationem † & si-¹⁰
 gnationem mora fiat vel à venditore vel emtore, ei, qui
 committit, nocere debet l. 3. §. ul. ff. de A. E. Hinc emto-
 ri, † qui ad diem vina non tollit, nisi quid dolo venditoris II.
 interceptum est, præstari nihil debet. l. 5. l. 17. Imo ven-
 ditor, si doliis ipse egeat, post factam denunciationem seu
 admonitionem, si emtor adhuc evehere cesseret, per cor-
 bem mensuram facere, & vina effundere potest, l. i. §. pen.
 & ul. b. Satius tamen est obtemperare monito Ulpiani, &
 alia conducere vasa, nec reddi vinum, nisi, quanti condu-
 xerit, ab emtore reddatur, aut bona fide vendere d. §. pen.
 Nec interest, licet alteri postea viliori pretio vendiderit,
 cum hoc in loco æstimari oporteat premium quanti mino-
 ris sit l. 3. §. ul. ff. de A. E. Si nullum tempus † adjectum ¹²
 quo tolleret, videndum ne infinitam custodiam non de-
 beat venditor. Et verius est, antequam ad vindemiam
 necessaria fuerint dolia, avehi debere l. 4. §. ul. Ad vin-
 demiam autem † necessaria videbuntur XL. diebus ante, ¹³
 quo tempore secundum Columellam picari vel gypso illi-
 ni solebant, ne virtus vini aut raritate materiæ, aut poris
 vasorum occultis evanesceret. Si emtor in pretio † sol- ¹⁴
 vendo moram fecerit, usuras duntaxat præstabat, non o-
 mne omnino quod venditor mora non facta, consequi
 potuit. l. fin. ff. de per. & comm. R. V. Venditor † vero in ¹⁵
 mora si fuit, quo minus traderet, condemnari eum opor-
 tet, utro tempore plus vinum fuit, vel quo venit, vel quo lis
 in condemnationem deducitur: It. quo loco plus fuit, vel
 quo venit, vel ubi agatur, l. 3. ff. de A. E. id est, omnis
 utilitas in æstimatione in veniet, quæ modo circa ipsam

rem consistit. Neque enim si potuit ex vino negatiari, & lucrum facere, id æstimandum est, non magis, quam si triticum emerit, & ob eam rem, quod non si traditum, familia ejus fame laboraverit; nam pretium tritici, non servorum fame necatorum consequitur *l. 21. §. 3. ff. de A. E.*

- 16 Quid si uterque † in mora est? perinde, quasi per emtorem solum stetisset, Labeo putat in *l. 51. ff. de A. E.* quam sententiam temperat Pomponius, & ei, qui posteriorem fecit, nocere vult, *l. 17. ff. de per. & comm. R. V.* nisi prior dolum commiserit. Ludov. Romanus *singl. 287.* quem sequuntur Castrensis, Socinus, Alexander. Vid. Æmyl. Ferret. *de moran. 5. seqq.* Duaren. *ad l. si mora. sol. matrim.**
- 17 Sed quis sumtus vini † qui impenduntur, vulgariter der Weinkauff, præstabit? Emotori hoc vel in totum, vel pro dimidia parte, pro consuetudine aut statuto cuiusque loci incumbere tradit Jocob. Schultes. *sing. obs. c. 5. 55. ex Frider.**
- 18 Martin. de cens. cap. 6. n. 311. De arrha † vide l. u. §. 6. ff. de A. E. V. cui junge l. debet. 27. ff. de Edil. Edict. & l. quod saepe 35. ff. de contr. emt..*

P A L M E S I V.

CUm præ ceteris famosa sit & celebris, peculiari quoque † exegesi dignabimus legem *Vinum. 22. ff. de R. C.* Verba ejus sunt: *Vinum, quod mutuum datum erat, per judicem petitum est, quesitum est, cuius temporis æstimatio fieret, utrum cum datum esset, an cum litem contestatus fuisset, an cum res judicaretur?* Sabinus respondit, si dictum esset quo tempore redderetur, quanti tunc fuisset; si non, quanti tunc, quum petitum esset. Interrogavi, cuius loci pretium sequi oporteat? Respondit, si convenisset, ut certo loco redderetur, quanti

quanti eo loco. Si dictum non esset, quanti, ubi esset petitum. Verba legis † clara quidem sunt & perspicua, sed tot & tam varia esse quæ huic textui adversentur, ut vix doctissimus quisque inde se expedire possit, fatetur Franc. Duarenus in tit. C. si cert. pet. cap. 7. Et tam veteres quam recentiores Dd. mirum quantum sudasse, seque hic torsisse testis est Æmil Ferretus JCtus & Professor Avenionensis, lib. de mora n. 30. inf. & M. de Mantua singul. 269. Nec abs re. Statim enim initio † mirum cuidam videri possit cur JCtus dicat: *Quæsitum est cuius temporis æstimation fieret?* Pro vino mutuo dato de æstimatione investiganda solicitus est: cum tamen natura hujus contractus requirat, ut tantundem ejus generis & qualitatis restituatur, l. 2. ff. §. 1. ff. b. §. 1. f. q. m. r. c. obl. nam si aliud genus, veluti pro tritico vinum, vel pro vino pecuniam recipiam, mutuum non erit, ait Paulus §. 1. Nec creditori invito aliud pro alio solvi potest §. 2. l. 16. C. de solut. nisi forte convenerit l. sed addes. §. si dominus. ff. Locat. aliud autem pretitum est, aliud mox l. sita. 42. ff. de fidej. l. 1. pr. ff. de Rer. permul. Imo † cautum non sit, ut tantundem & æque bonum reddatur, tacite hoc actum intelligitur. Ita non licet debitori deteriorem rem, et si ex genere sit, reddere; veluti vinum novum pro vetere, verba sunt Pomponii in l. 3. ff. b. t. Resp. regulariter † quidem verum esse, 4 invito creditori aliud pro alio obtrudi non posse, ex æquitate tamen, ut debitor liberetur, & necessitate, si nimimum creditor satisfieri sibi velit, ad æstimationem devenendum esse. Interdum enim debitori rem præstare impossibile est; interdum moram committit, non raro etiam ex contumacia restituere non vult. Quibus certe casibus creditori æstimatione rei subveniri æquissimum est.

F 3

Nec

Nec enim cum alterius damno locupletari, nec mora & frustratio sua cuiquam prodesse debet, cui notissimi juris est. Et verum quidem est † aliud pro alio solvi non posse, hoc tamen ita accipiendum est, si ejus generis copia haberi possit, vel creditoris damno cessurum sit. Sic rete negat Pomponius *d.l.3.* vinum novum pro vetere solvi posse, quia vetustum, & ut Plautus licentiosa quadam elegantia vocat, edentulum, (cui ob senium quasi dentes exciderint, *μαλακὸν*) pretiosius habetur vino novo. Quamvis enim idem genus sit, non idem tamen, quia deteriorius est, videbitur; nec tantum usu Romano ut notat Gothfr. *ad l.2. ff. de R. C. lit. P.* illud verum est, sed hodie quoque. E contra tamen debitorem pro vino novo vetus creditor solventem, obligationis nexu utique liberari Dd. statuunt. Rationem dant: quia et si vinum in eadem bonitate ex ipsius contractus natura reddendum est, etiam si cautum non fuerit, per *txx. supr. alleg.* quoniam, tamen vetus novo melius est, ipsum quoque bonum merito dici debet *l. ubi a. non appareat. pr. de V. O.* cum res quæ pluris est, ubique tanta sit, *l. cum furti. ff. de in lit. jur.* ideoque creditorem ad eam solutionem accipiendam cogi posse *arg. l. Paulus. 99. ff. de solut. & lib. & l. pen. ff. si ex nox. 6 caus. ag.* Opponit † huic sententiæ plurima Johannes Glossator, cui tamen abunde satisfactum per Joh. Corasium *miscel. lib. 3. cap. 12. n. 6.* Nec etiam probabile creditorem pro vino novo mutuato, vetus, tanquam melius, recipere recusaturum, cum non modo idem & tantundem, sed & magis quid recipiat. Non tamen † per omnia facimus cum Jacobo de Arena, & qui eum sequi videntur Curtius & Jason, qui, ut Fachinæus *lib. 2. contr. cap. 69. pr. de iis testatur, autoritate legis nostræ, & l. ratio. §. si per vendi-*

venditorem. ff. de A. E. & l. quoties in diem. ff. de V. O. simpli-
citer credunt, pro quavis re mutuo data, v. c. frumento
vino, oleo, &c. æstimationem ejus in pecunia reddi posse
invito creditor: falsum enim hoc est, & propterea nigros
ab omnibus calculos tulisse dicit Fredericus Scotus ad. l. 2.
§. 1. n. 172. ff. b. In quibus autem casibus receptum hoc
sit, paulo antedixi. Add. Dn. Struv. Exerc. XVI. tb. 37. Ratio
decidendi † est in essentia numi, per quem æstimatio fit, 8
quoniam secundum Paulum in l. 1. pr. ff. de contr. emt. nu-
mus est materia electa, cuius publica æstimatio (seu valor
aut potestas publice recepta) difficultatibus permutatio-
num æqualitate quantitatis subveniret. Ideoque idem sol-
vere videtur debitor, propter *isoduvapicav* numo attribu-
tam Conf. Fr. Hotom. quest. illusir. 15. Alterum † quod 9
dubium movere possit, est, quod Sabinus ait: si dictum
non fuisset quo tempore redderetur, æstimationem fieri
debere secundum illud tempus quo petitum est. At vero,
plerisque in locis aliud tempus spectandum videtur. Sic
lex 3. ff. de cond. trit. attendi vult tempus moræ, vel con-
demnationis, vel interitus. Tempus it. moræ vel con-
demnationis l. 3. §. si per venditorem ff. de A. E. V. & l. sifteri-
lis. 21. §. cum per venditorem. 3. ff. eod. Tempus quo quid
novissime solvi potuit, l. si Calendis. 11. ff. de R. Jud. Con-
tractus l. hominem. 37. ff. mand. & l. cum quis. 22. ff. de O. &
A. Varie respondent † Dd. ad hos txx. Nos cum Duareno 10
distinguemus inter contractus b. f. & stricti juris, & in his
quidem tempus litis contestatæ l. n. & l. ult. ff. de cond. tri-
tic. in illis vero tempus rei judicatæ attendi debere dice-
imus l. 3. §. 2. ff. Commod. In quibus vero locis diversum
asseritur, hoc vel ex pacto, vel mora, vel alia quadam spe-
ciali ratione procedere, Vid. Marc. de Mant. ad h. l. disputan-
tem contra Decium, & Singul. 296. Franc. Cremens. sing.
95. Cyn.

95. Cyn. Petr. de Bellapert. in l. in minorum col. 9. C. de in quib.
caus. in int. rest. Alex. in l. semel. mora. ff. de usu & alios. Longe
aliter sentit B. Arumæ. Disp. XI. th. 5. Adhuc & scrupulum
movent Interpp. in verbis: si non, quanti tunc cum
petitum esset, modo ad extra judiciale, modo ad fictam;
interpellationem referentes. Sed nodum in scirpo quæ-
runt. Præterquam enim quod verba l. n. propter ante-
cedentia non aliter nisi de litis contestatione accipi pati-
antur, expresse insuper monet Labeo apud Paulum in l.
amplius. 15. ff. Rat. rem. hab. de judiciali petitione intelligi
debere. Argumenta eorum congesit, & prolixe discus-
sit Fachinæ. contr. lib. 2. cap. 95. Junge quæ habet Æmil.
12 Ferret. lib. de mora num 31. Sed quomodo & æstimatio
facienda? Non certe ex imaginaria affectione, aut pro-
penso in rem aliquam animo, sed in id quod interest, i.e.
quatenus pecuniariter à patrimonio nostro seu revera
abest. l. 13. ff. R. R. Hat. l. 3. de damn. inf. l. 13. l. 19. ad exhib.
Ad obstantes texx. respondet Mag. Dn. Præses ad jus
Justin. 18. aph. 18. Illud autem quod interest, in rebus
certam quantitatem habentibus, qualis sunt fungibili-
les; vel naturam certam, ut corpora & species seu indivi-
dua, duplum non excedat. Id l. c. aph. 20. Alias simplici-
ter & æstimatio facienda, semper eam fieri debere pro eo
pretio, quo res in foro venduntur ait Paul. de Castr. sing. 4.
per gl. in l. scriptum C. de erog. mil. ann. lib. XII. Huc facit
l. 1. §. 16. ff. ad Sc. Trebell. & l. pretia rerum. 63. ff. ad L. Falc.
Si non liquet, ad proborum hominum existimationem.
Carpz. Jpr. fort. p. 2. C. 37. D. 6. ejus rei peritorum, juramen-
to tamen præstito. l. bac edictali 6. §. bis. illud. C. de se nupt.
Quod si quis eos æstimasse asseruerit, ipsis æstimatoribus
onus probandi, se nim. bene æstimasse, incumbere tradit
Jof. Mascardus de Prob. concl. 653. n. 10. & allegati ab eo. Cæ-
tera

terae quæ species legis enim continet, cum minus dubitati-
onis habeant, lubenter prætermisimus.

PALMES V.

Restat ut de Oenopolis & Cauponibus quædam dica-
mus. Sunt autem ii † maxime famosi & noti ob vafriti
em & fraudes, quibus utuntur, partim adhibendo mensu-
ras iniquas: partim merum castrando, & jugulando, ut Poë-
ta loquitur. Prioris delicti † coercitio olim Ædilium Curu-
lium curæ demandata erat, qui reos flagellis cædebant,
mensurasque publice in fôro frangebant, *l. 13. §. 8. ff. Loc.*
l. 12. ff. de Decur. quam potestatem postmodum ipsis Clau-
dius ademit. *Sueton. in Claudio.* Divi vero Hadriani de-
creto dupli condemnabantur, & in Insulam relegabantur.
l. pen. ff. de fals. Hic mos frangendi † mensuras non omni-
no exolevit; Et quidem ad augendam fraudantis igno-
miniam, fractio hæc fieri solet ante januam illius, qui e-
jusmodi mensuris usus fuerit, quod notat Molina *de Just. &*
Jur. disp. 701. n. 10. Pœna præterea arbitraria puniuntur.
Dn. Mylerus l. c. cap. 9. §. 3. n. 4. De posteriori, † nimi-
rum vini corruptione, jam olim conquestus est Horatius,
qui perfidos & malignos propterea insignire solet
Caupones, *Serm. lib. 1. Satyr. 1. & 5.* Martialis quoque *lib. 3.*
epigr. 57.

Callidus imposuit nuper mihi Caupo Ravenas,
Cum peterem mixtum, vendidit ille merum.

Quanquam hoc ipsum male habet, quod pro vino diluto
merum acceperit. Ravennæ siquidem vini copia major
quam aquæ, quod docet præcedens epigramma:

Sit cisterna mihi quam vinea, malo, Ravennæ.
Cum possim multo vendere pluris aquam.

G

Hujus

5 Hujus quoque nequitiae † admodum gnari sunt vectores & navicularii, dum pro vino doliis clanculum extracto, aquam immittere sverunt. Eam compescere laboravit Imper. Maximilianus Friburgi Anno 1487. in Ordnung und Satzung über die Wein, Rubr. Von den Fuhrleuten der Wein. ibi: Nach dem auch ie zu Zeiten die Fuhrleut und Schiffleut, so Wein zu Land und Wasser führen, und ihren Lohn darum empfangen, unterwegen im Herbergen, und in ihren eigenen Wohnungen aus den Fässen, so sie also führen, ohn der Herren, deren sie sind, wissen, weindieblich nehmen, und nach ihren Gefallen verzehren, auch an desselben genommenen Weins statt Wasser gießen, die Fass wiederum damit zu füllen: Soll solches hinführo denselben Fuhrleuten und Schiffleuten, nicht verhenget, gestatt, noch zugesehen, sondern darum mit samt denjenigen, so ihnen dessen verholffen hätten, es wären Wirths Knecht, oder andere, nach Maß ihrer Verhandlung, an ihren Ehren, Leiben und Gütern ohn Nachlassung gestrafft werden.

6 Quod reperitur † in Reform. Polit. August. Vindel. 1548. rubr. Von den Schiff- und Fuhrleuten, ubi additur: Wo auch hinführo einiger Schiff- oder Fuhrmann, oder iemand anders, wie die Namen haben möcht, den Wein mit Salz, oder dergleichen schädlichen Zusatz oder Einschlag, bereiten, und fälschen würden, der soll gleicher weiss, nach Gestalt seiner Überfahrung, an seinen Ehren, Leib oder Gut härtiglich gestrafft werden, und einer ieden Obrigkeit hie mit ernstlich auferlegt seyn, solchen schädlichen Betrug für zu kommen, und die Überfahrer ernstlich zu straffen. Modus quoque præscribitur † quantum sulphuris addi liceat
7 d. i. Von Satzung über die Wein. rubr. So man die Wein ablassen wolte oder würde, daß man die dann in ein schlecht, unzu-

unzubereitet einigs Gemächts, Fass ablaß. Doch also, ob iemands wer der wäre, in dem Ablassen um Beständigkeit willen des Weins, sein Fass mit einen Schwefel zubereiten wolt, daß sollt er zu thun Macht haben. Doch ein Wein eimahl, und nicht mehr, auch nicht anders, dann zu Bereitung einem füderigen Fass, ein Loth lauters Schwefels ic. Prohibentur præterea quoque † noxiæ vinorum compositiones & mixtiones, rubr. Von Kräuter-Wein: Item es sollen auch Alandt, Salven, Wermuth, und andere der gleichen Würz-Wein, desgleichen die Beerwein, Kempt-Wein, und Span-Wein, hierin, die zu ihren füglichen Zeiten, zu geniessen, und zu gebrauchen, wie sich ziemt, und von Alters herkommen ist, vorbehalten, und außgesetzt werden. Desgleichen auch die Malvesier, Rheinfall, und andere Welschwein, auch gefeuerte, und gesottene Wein, keinerley schädliche oder böse Gemächte oder Zusatz gethan, noch daß der keiner unter den andern gezogen, auch mit andern Wein nicht gemehret, sondern ein jeder für sich selbst hingegaben, und ausgeschenkt werde, bey der höchsten Buß, wie ob stehet. Nimirum: Das den Fassen der Boden ausgeschlagen, und der Wein verschüttet, und darzu ein jeder zu ieden mal an Pœn nemlich hundert Gulden Rheinisch, halb in unser und des Reichs Kammer, und den andern halben Theil seiner Herrschaft, unablässig zu bezahlen verfallen seyn, und also gestraft werden. De Oenopolis † similiter quoque cavetur in der Chur-Bäyer ic. Lands 9 und Polisen Ordnung lib. 3. tit. 1. art. 3. ibi: Es sollte auch gedachte Obrigkeit durch fleißig Außmercken, und wie es am besten geschehen kan, darob seyn, daß der Wein gerecht und unvermischt durch die Wirth ausgegeben, und fürgetragen, und also die schädliche Vermengung, und andere betrügliche

G 2

the

che Handlung mit dem Wein bey ihnen den Wirthen abges-
stellet und fürkommen werde. Et ex hac ratione interdi-
to Etum est † Cauponibus vina Bavarica & externa ex eadem
cella vendere d. art. 6. rubr. Dass die Wirth in Städten
und Märkten neben andern Wein keinen Bährischen
Wein einlegen sollen. Quod ampliatur: ob auch derselbe
schon eigen Gewächs hätte, soll er sich doch desselben gänz-
lich enthalten. Sed in hoc † discrepat die Pfälzische Un-
gelts-Ordnung s. item alle fol. 27. quæ constituit, dass kein
Wein-Wirth, den Franken, Necker, oder Rheinwein aus-
schenkt, einigen Land-Wein (außerhalb seines eigenen
Gewächs) einlegen oder schenken, damit die guten Wein
dadurch nicht gefälscht, und der gemeine Mann überführt
werde. Et paulo post: Und einer also eigen Gewächs
einlegt, soll derselbe Wein allein und unvermischt ausges-
chenkt, und verpetchiert werden, auf welches alles die
Ungelerter bey ihren Pflichten mit sonderem Fleiß und Ernst
Achtung geben sollen. Rationem differentiæ investiga-
re laborat Dn. Caspar Manzius, *Decis. Palat. quæst. 25. in fin.*
ubi etiam præjudicium habet in causa Cauponum zu Et-
terhausen, quo uni eorum venditio vini Bavarici, alteri,
peregrini concessa est. De Oenopolis & Cauponibus in
Gallia prostant les Ordonnances de la ville de Paris, qua-
rum summam refert Laur. Bochellus *Biblioth. du Droict.*
Francois tom. 3. rubr. vins. p. 100. seqq.

PALMES IV.

ACETI supra aliquoties facienda nobis fuit mentio;
Acumque vini quasi soboles sit, operæ erit, pauca quæ-
dam, quæ huc facere videbuntur, accersere. Constat au-
tem

tem † veteres acetum inter potulenta habuisse l. 3. §. 5. ff. 1
de pen. leg. Et Spartanus in *Pescennio*: Jussit, inquit, in
expeditione neminem bibere vinum, sed aceto universos esse contentos. Constantinus tamen & Julianus Imp. mutatis vicibus, nimis uno die vinum, altero acetum milites percipere voluerunt l. 1. C. de erg. mil. an. Quam vivendi rationem ipsos quoque non raro Imperatores observasse proditum est. Adde Gothofr. b. lit. s. Plutarchus in *Catone Censor*. ὅδωρ γάρ ἐπιτεν δὴ τῆς σφατεῖας, τὸν
ἐποίει θύσας περιφλεγῶς, ὁξον ἕπεται. Aquam bibit in militia, nisi si in acri siti & calore acetum posceret. Græcis plane in delitiis fuit, & propterea ὀρείσον τῶν ἴδυσμάτων, aliquando etiam ἡδονή, καὶ ἐξοχὴν dictum. Vide ἀνθέταζου Criticorum Dn. Præsidem *alleg. Diff. II. cap. 2. tb. 10. seq.* Ad refrigerium autem † sitimque restinguendam maxime 2 facere existinant, quia naturæ est valde frigidæ, adeo ut veteres quoque illo uterentur in suffocandis incendiis, quod aperte docet d. l. 3. §. 5. *de pen. leg.* & l. 12. §. 18. *de instr. vel instrum. Leg.* ibique ex Macrobio & Luitprando Gothofr. lit. N. Dn. Præs. d. l. tb. 12. Mira præterea vis aceti † in solvendis unionibus, quod Æsopum Tragœdi filium, 3 meretricem Reginam, & Caligulam Imp. historiæ fecisse testantur. Eoque respicere putant aliqui, quos inter Hilliger ad *Donell. lib. 8. cap. 17. lit. E. legem Seja. de aur. arg. & mund. leg.* Seja unionem cum hyacinthis legavit, postea unionem solvit, neque mortis tempore unionem inter ornamenta sua reliquit. Quæsitum est, an hæres æstimationem ejus præstare debeat? Et respondit Marcellus, non debere. Ratio, inquit Accursius, est, quod testatrix dum viveret, Antoniæ Tertullæ unionem jam solvit præstititque. Sed merito ridetur à Brissonio, Go-

G3

tho-

thofredo, Salmuthio, aliisque emunctoribus, quia menti
JCti nequaquam congruit. Quanquam nec Hilligeri
sincera videtur. *Solvere* igitur *in d. l.* aptissime accipiemus
de religatione seu demtione, ut idem sit, ac si Marcellus
dicat: Seja Antoniae Tertullae hyacinthos cum unione,
eadem connexos linea seu vinculo, legavit; postmodum
4 vero unionem solvit vel exemit &c. Aliud porro + ace-
tum est, τὸ ὄξος καὶ λασόν, quod non tam bibitur quam
editur, & condituræ sive intinctus (quod ajunt) loco est,
dictum embamma, ab εὐθάπτῳ; quale est acetum Scylli-
cum, de quo Columella lib. 12. c. 34. Vid. Cujac. obs. XV.
5 c. 27. *in fin.* Præparabatur autem + ex variis condimentis,
vel ut glossa ad. l. trit. vin. vel. ol. leg. autumat, falsamentis.
Id vero ineptum videtur Cujacio, Rec. sol. ad. d. l. 7. qui fal-
samenta falsos pisces, Thynios vel Thunios, haleces, lar-
dum quoque & ejus generis alia, interpretatur. Quod ve-
rum est.

T A N T U M.

Addenda post palm. 5. Racem. I.

PRope oblii eramus notabilis illius & omnibus, tam
antiquis, quam recentioribus Interpretibus vexatae
quaestio[n]is, quam decidit Papinianus *quest. lib. II. in l. 7. §. 1.*
ff. sol. matrim. Estque fere talis: Seja Kalendis Octobr.
matrimonium cum Titio init, eique in dotem dat fun-
dum, pendente vindemia: legit uvam maritus, fundum
que ex Kal. Nov. ejusdem anni locat XII. aureis. Pridie
autem Kal. Febr. dissolvitur matrimonium, atque ita ste-
tit menses 4. locatio 3. Quænam ratio fructuum est ha-
ben-

benda? Respondet Papinianus, vindemiæ fructus & quartam portionem mercedis, instantis anni, confundi debe-re, ut ex ea pecunia tertia portio viro relinquatur. Itaque si fructus percepti sunt aureorum XII. locationis item XIIII. tres illi aurei qui ex quadrante locationis debentur, con-fundendi sunt cum XII. fructuum vineæ perceptorum & sic emergunt XV. Non enim totius anni pensionem con-ferri par est, quia jam ante locationem ex vindemia com-modum sensit maritus. Si vero vinea vacua in dotem fuisset tradita, integri canonistri entem marito relinquæ quum esset. Vide Cujac. *ad Papin. b.* Ex his XV. tertia portio, V. viro relinquenda sunt, deductis tamen prius im-pensis, quas tam vir, quam uxor fructuum gratia fecit; ita quidem, ut et si matrimonium X. annis steterit, primi anni adhuc computentur impensæ, pr. b. quod si ex illis fru-tibus nihil amplius supersit, ex supremi anni proventibus compensationem fieri debere, Glossa statuit *arg. l. Impera-tor. & l. seq. de leg. 2.* Ita cum Cujacio l. b. interpretatur Dn. Præf. Patronus observantissimus *Diff. 3. apb. 15.* ubi aliter sentientes allegat.

Coronidis loco observandum duximus Impp. Ar-cadium & Honorium jussisse per omnes provincias, cun-ctis numeris ac limitibus, a Novembris mense, de novello vino annonam dari, quoniam erogatio veteris dispendiofa videatur. Quem tx. Baldus & Romanus pro univer-sali accipiunt, & ridicule putant, præcipi hic potationem vini novi, & omissionem veteris; sicque quod de annona & Salgamo militum constitutum est, ad omnes irrationaliter extendunt.

Nos

Non opus hic hederâ: Sunt vina recondita prisca
Consulibus, genio, Cynthie, fusa tuo.
Vinea luxuriat, vindemia turget, abunde
Ex prelo latices pressa flet uva meros.
Prolue labra, meri stant ebria pocula, poscam
Temperet hic alius, nos mera pocula damus.

Gratulabundus

P R A E S E S.

Promit dulce merum presens Vindemia Juris,
Et superat patrii fervida vota soli.
Auguror hinc, jam ferta parat Themis inclyta, junget
Mox Te cordatis Patria grata viris.

in honorem
Nobilissimi Dn. Autoris, conterranei sui atque
amici suavissimi hæc paucula scribere
voluit

JOH. PET. PRÜKL. M. D.

F I N I S.

